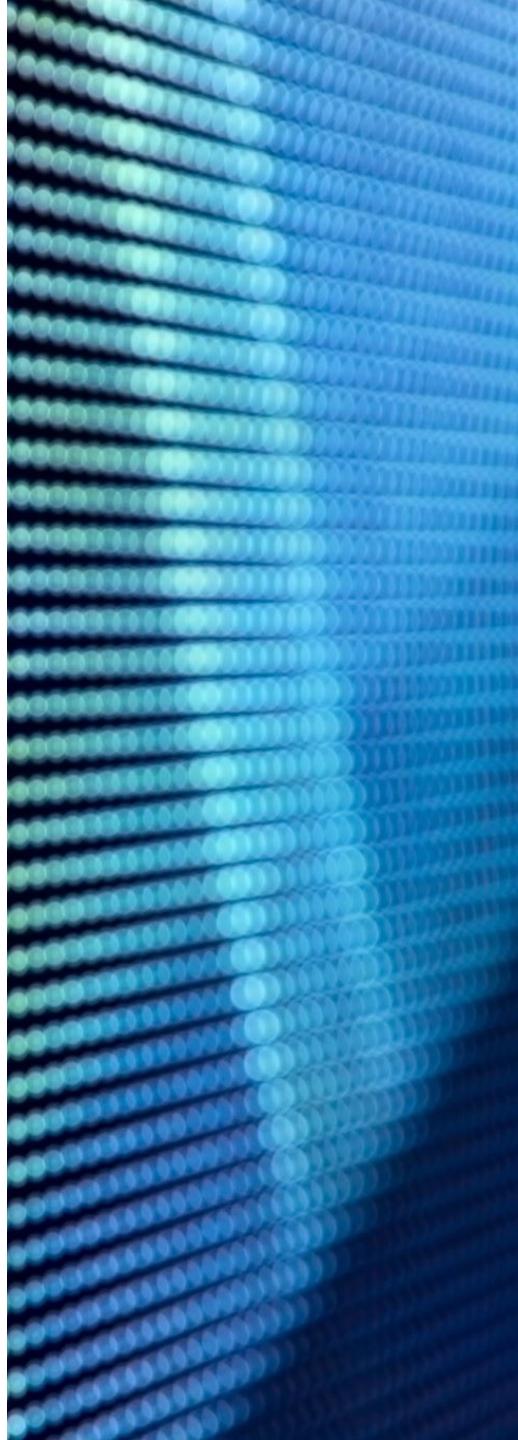

Detekce biomarkerů z omics experimentů

- Mgr. Eva Budinská, PhD
- RECETOX
- eva.budinska@recetox.muni.cz
- Podzim 2024

Jak probíhá předzpracová- ní omicsových dat

Biomarkery z omicsových dat

Jsou často komplexní:

- Složené z více charakteristik (více genů, proteinů...)
- Bez jasné definovaného biologického zdůvodnění

Pocházejí z dat:

- zatížených **významným technickým šumem** z různých zdrojů
- analyzovaných **metodami**, které **nejsou standardizované**
- které jsou pouze **korelované** s měřenou proměnnou (např. nejsou koncentrace ani počty molekul)
- které jsou **komplexní** a **obtížně se sdílejí**

Jak vznikají čestné chyby?

Práce ve skupinách:

Napište tři příklady ke každému bodu
(10 min)

**Nejčastější
zdroje
“čestných chyb”
(honest errors)**

**Chyby v měření a v
laboratorních postupech**

**Nesprávně zvolena
statistická metodologie**

Manuální práce s daty

Jak můžeme tyto chyby minimalizova t?

Nedostatek
kontroly:

Nedostatek
znalostí:

Nedostatek
času:

Nedostatek
financí:

Čestná
chyba
(honest
error) – jak ji
minimalizov
at

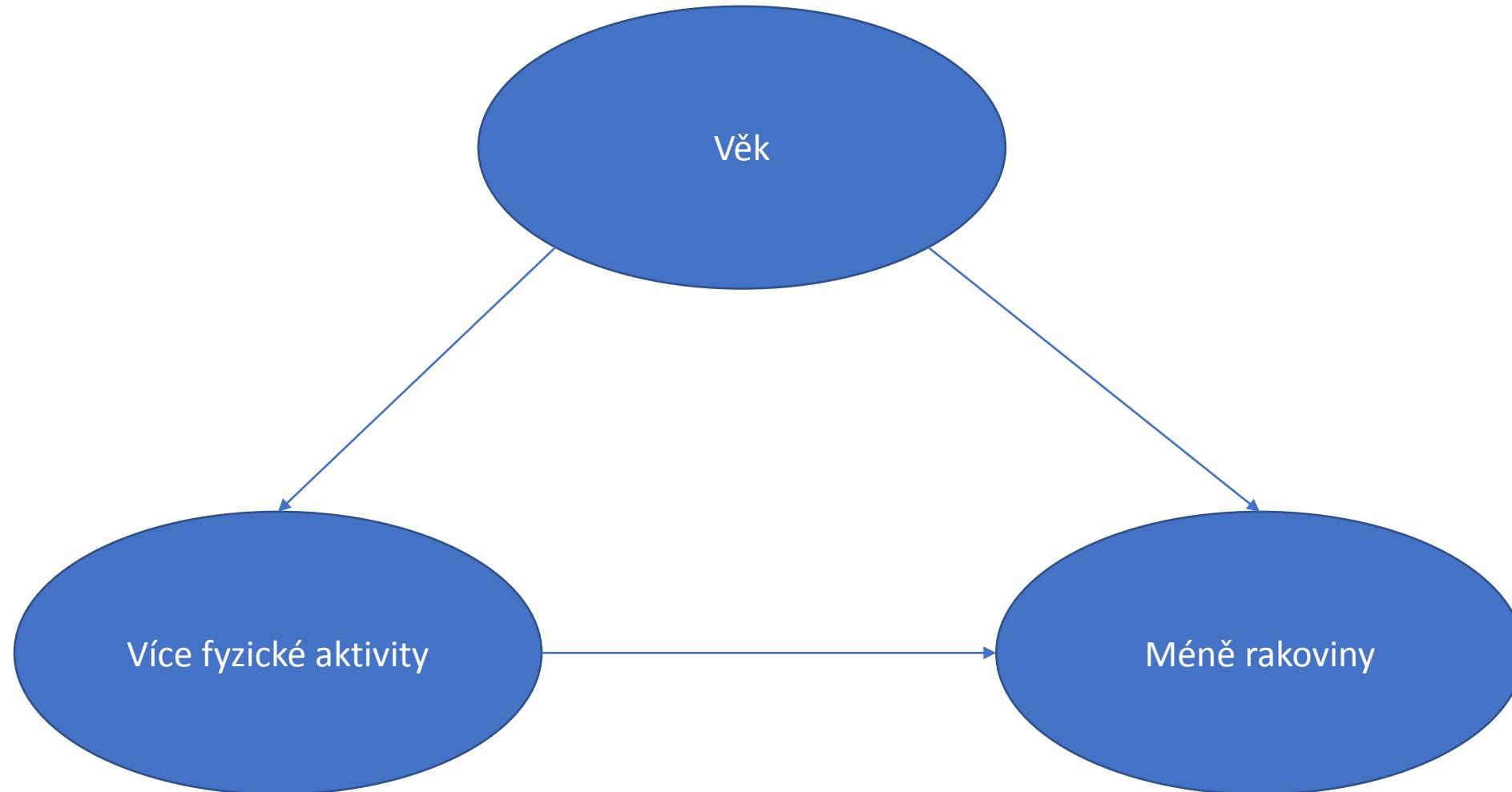
Za všechno mohou
matoucí vlivy
(confounding effects)?

Co je to matoucí faktor

Matoucí faktor (*confounding factor*) je (neznámá) vnější proměnná, která ovlivňuje závislou proměnnou i nezávislou proměnnou v analýze, což způsobuje jejich falešnou asociaci a špatnou interpretaci.

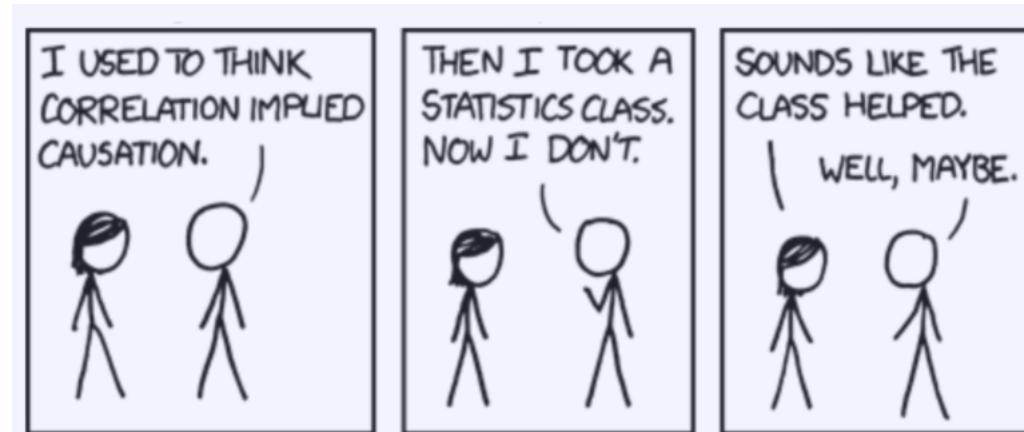
Jiným způsobem, vzniká korelace, která není kauzalita....

Matoucí vliv

Pochybné korelace....

<https://www.tylervigen.com/spurious-correlations>

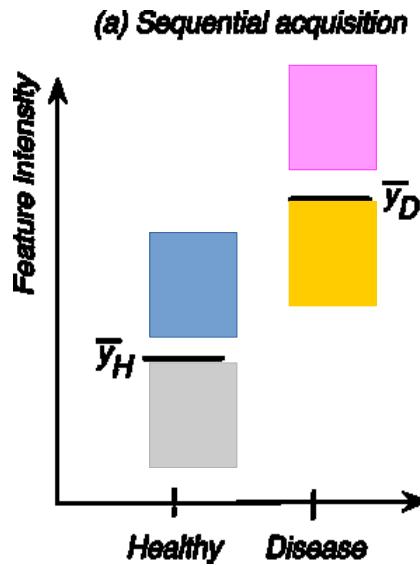
<http://xkcd.com/552/>

Efekt dávky

- Efekt dávky (*batch effect*) se objevuje vždy, když externí faktory spojené s laboratorní prací ovlivňují výsledky, které měříte ve studii.
- Efekt dávky je speciální typ matoucího faktoru v případě, že je dávka spojená s proměnnou, kterou sledujeme

Efekt dávky

Pozorovaná proměnná (zdraví vs nemoc) se překrývá s jinou technickou proměnnou, např:

1. a 2. den analýza zdravé tkáně
3. a 4. den analýza nádorové tkáně

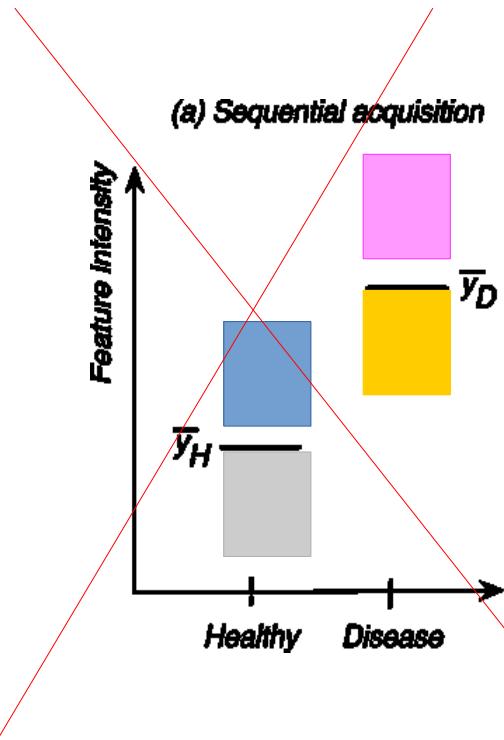
Nebo

Laborant 1 – zdravá tkáň, laborant 2 – nádorová tkáň

Nebo

Illumina primery (pro sekvenaci) 1-6 pro vzorky stolice,
Illumina primery 7-12 pro bukální stěry

Efekt dávky

Pozorovaná proměnná (zdraví vs nemoc) se překrývá s jinou technickou proměnnou, např:

1. a 2. den analýza zdravé tkáně
3. a 4. den analýza nádorové tkáně

Nebo

Laborant 1 – zdravá tkáň, laborant 2 – nádorová tkáň

Nebo

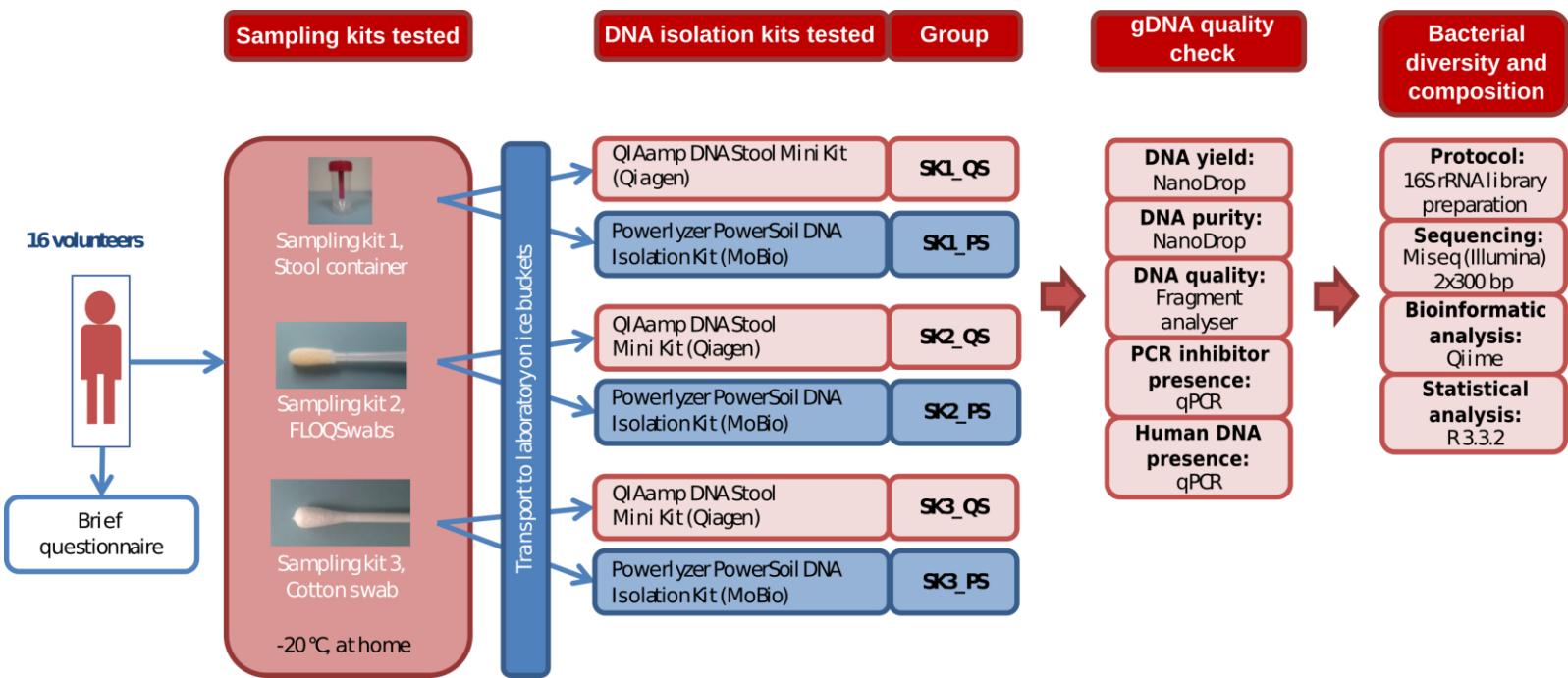
Illumina primery (pro sekvenaci) 1-6 pro vzorky stolice,
Illumina primery 7-12 pro bukální stěry

NENÍ MOŽNÉ STATISTICKY ODDĚLIT TECHNICKÝ EFEKT OD BIOLOGICKÉHO!!!

Příklady efektu dávky z praxe

Sekvencování mikrobiomu – efekt primeru Illumina

Experiment:
Sekvenace genu pro 16S rRNA
Cíl: Porovnat vliv odběrových a izolačních kitů na složení mikrobiomu ve stolici

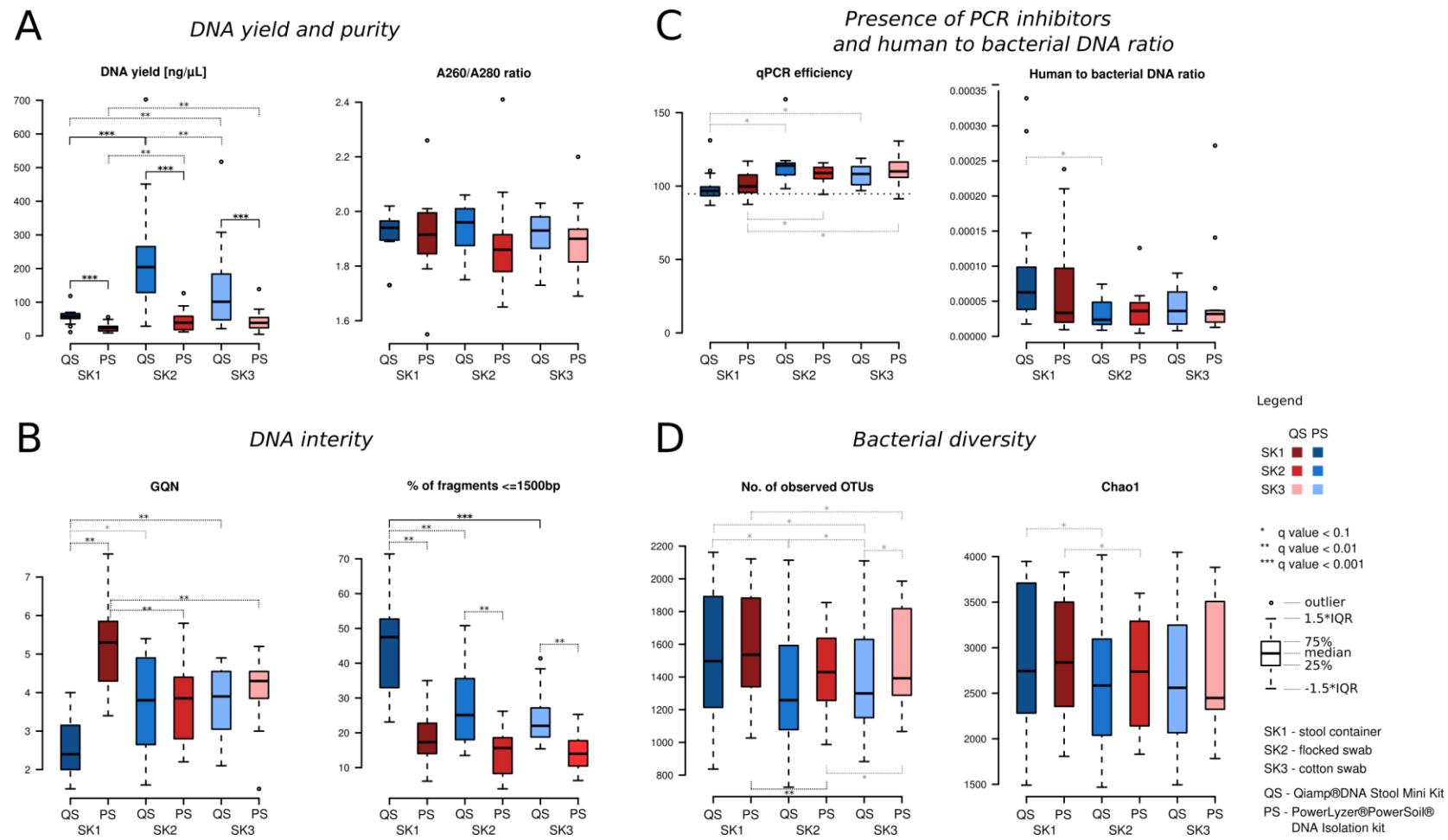

Porovnání 3 odběrových kitů (S1, S2, S3) a 2 DNA izolačních kitů (1,2)

16 dobrovolníků použilo všechny odběrové kity na odběr stolice, z každého odběru izolace DNA dvěma kity

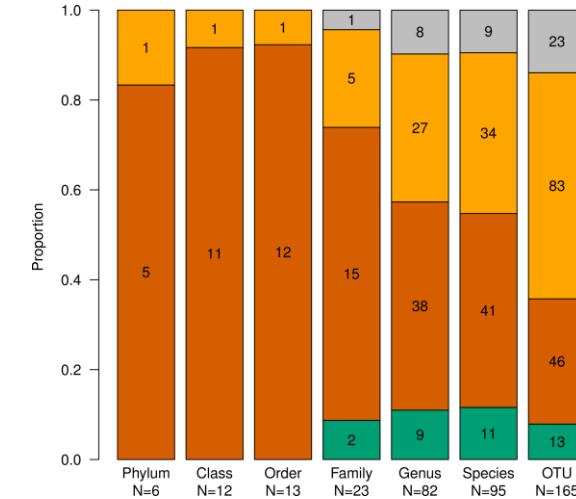
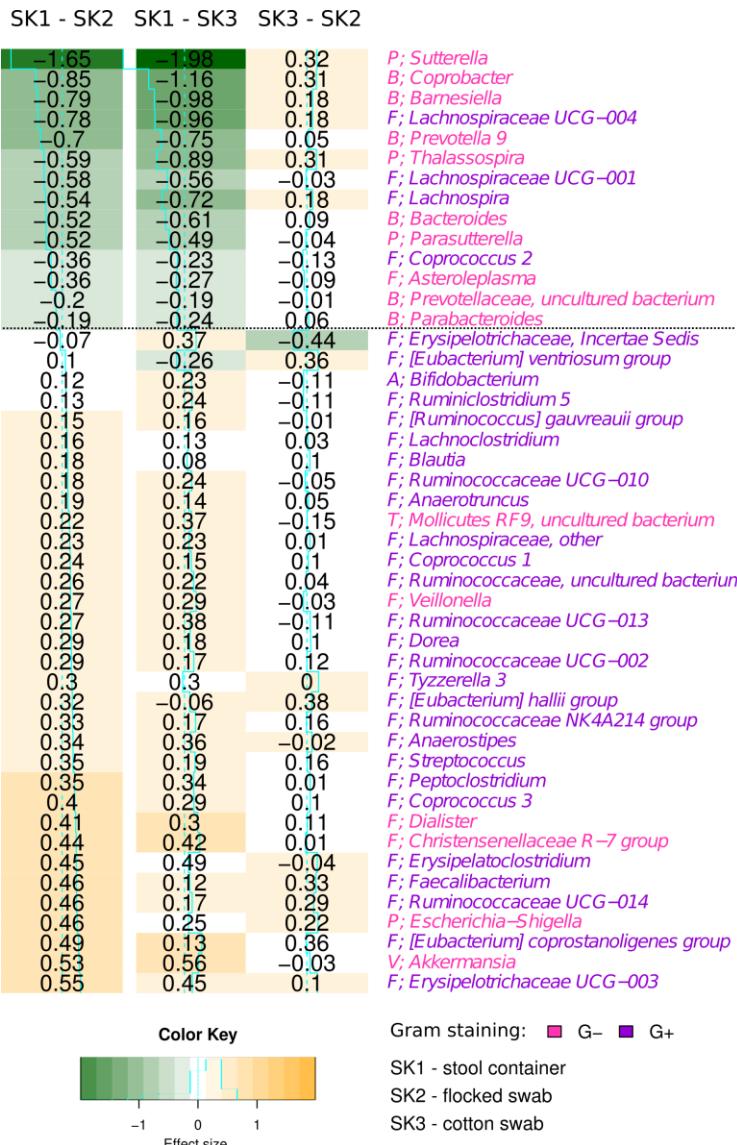
=> sekvenační analýza genu pro 16S rRNA

Experiment:
Sekvenace genu pro
16S rRNA
Cíl: Porovnat vliv
odběrových a
izolačních kitů na
složení mikrobiomu
ve stolici

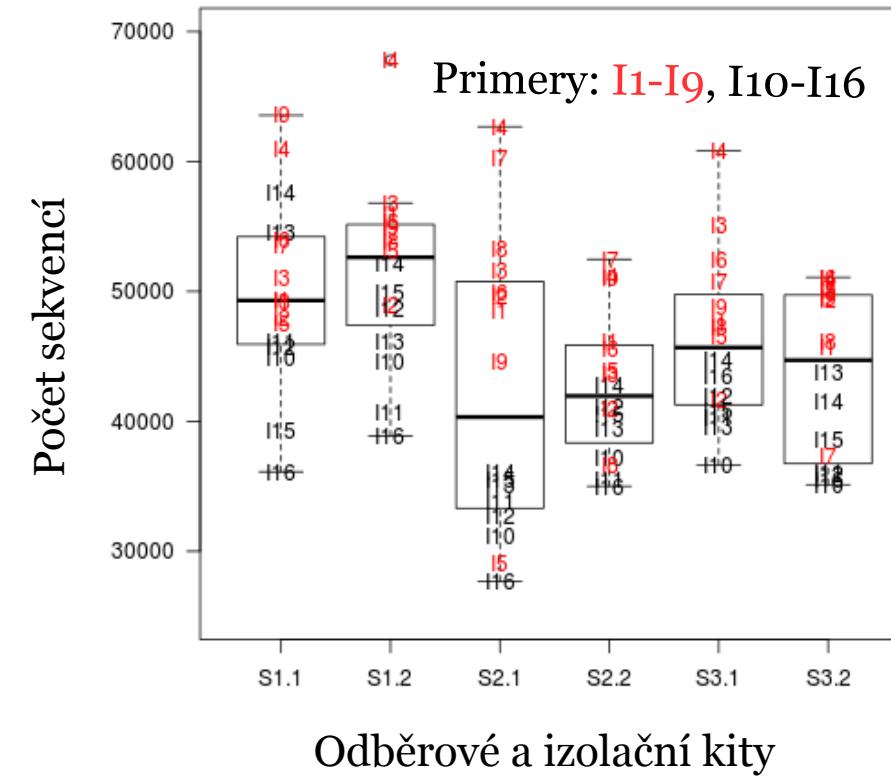
Nalezen vliv odběrového a izolačního kitu na kvalitu a kvantitu DNA a také na složení mikrobiomu!

Experiment:
Sekvenace genu pro
16S rRNA
Cíl: Porovnat vliv
odběrových a
izolačních kitů na
složení mikrobiomu
ve stolici

Nalezen vliv odběrového a izolačního kitu na kvalitu a kvantitu DNA a také na složení mikrobiomu!

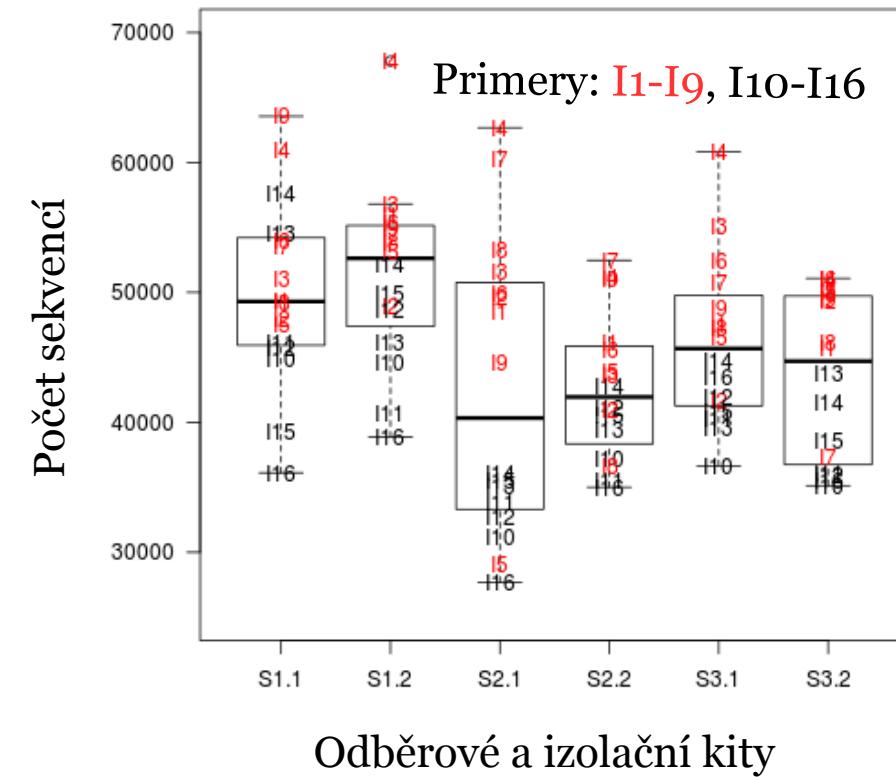
Experiment:
Sekvenace genu pro
16S rRNA
Cíl: Porovnat vliv
odběrových a
izolačních kitů na
složení mikrobiomu
ve stolici

Každý účastník měl vždy stejný primer.

**Počet sekvencí je statisticky významně vyšší u
primerů I1-I9 v porovnání s primery I10-I16!!!**

Experiment:
Sekvenace genu pro
16S rRNA
Cíl: Porovnat vliv
odběrových a
izolačních kitů na
složení mikrobiomu
ve stolici

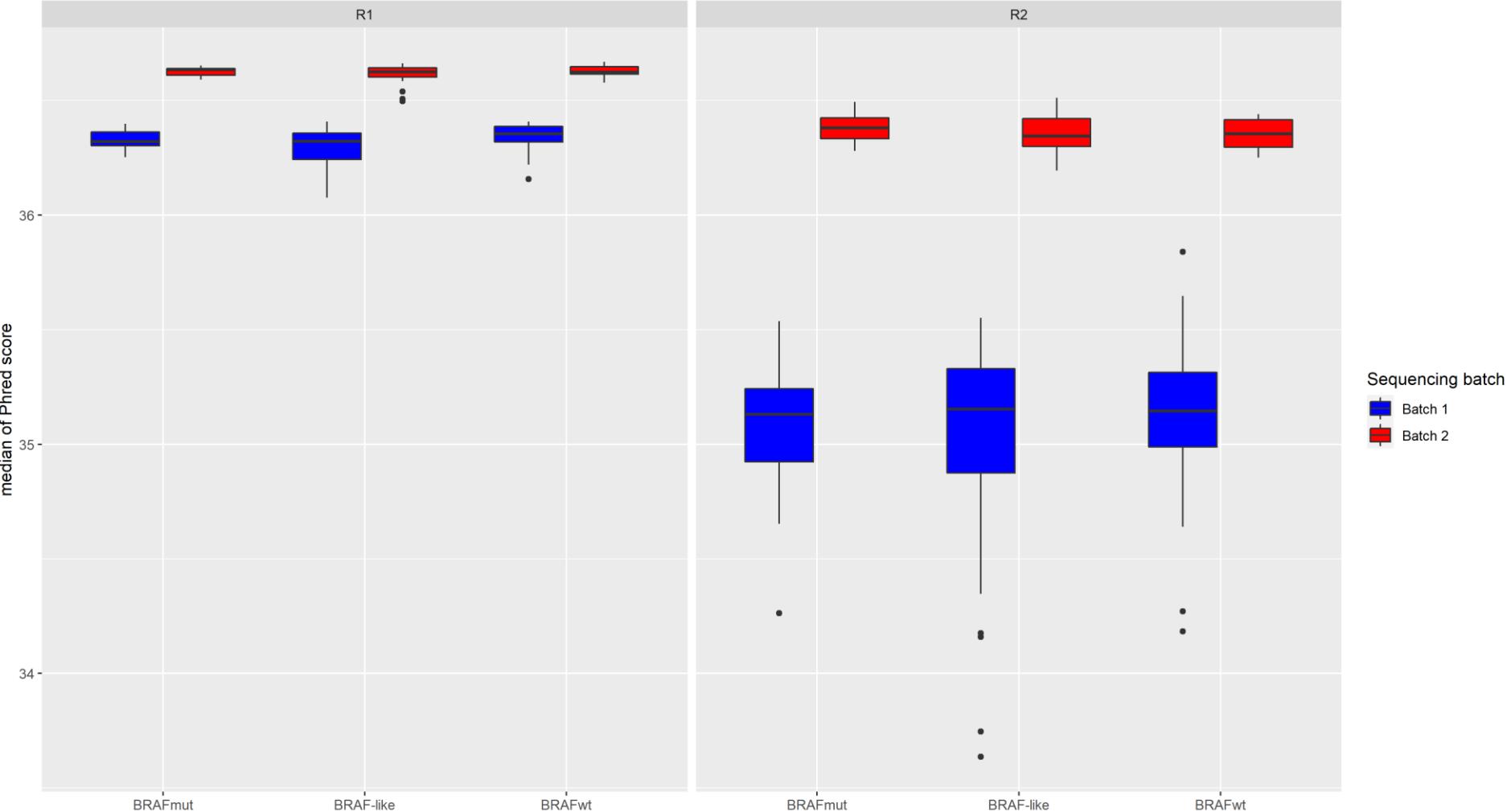

PROBLÉM: primer může mít efekt na složení mikrobiomu

ŘEŠENÍ: primer (nebo lépe řečeno skupina I1-I9 vs I10-I16) jako nová proměnná ve statistické analýze, odhad efektu skupiny primerů:

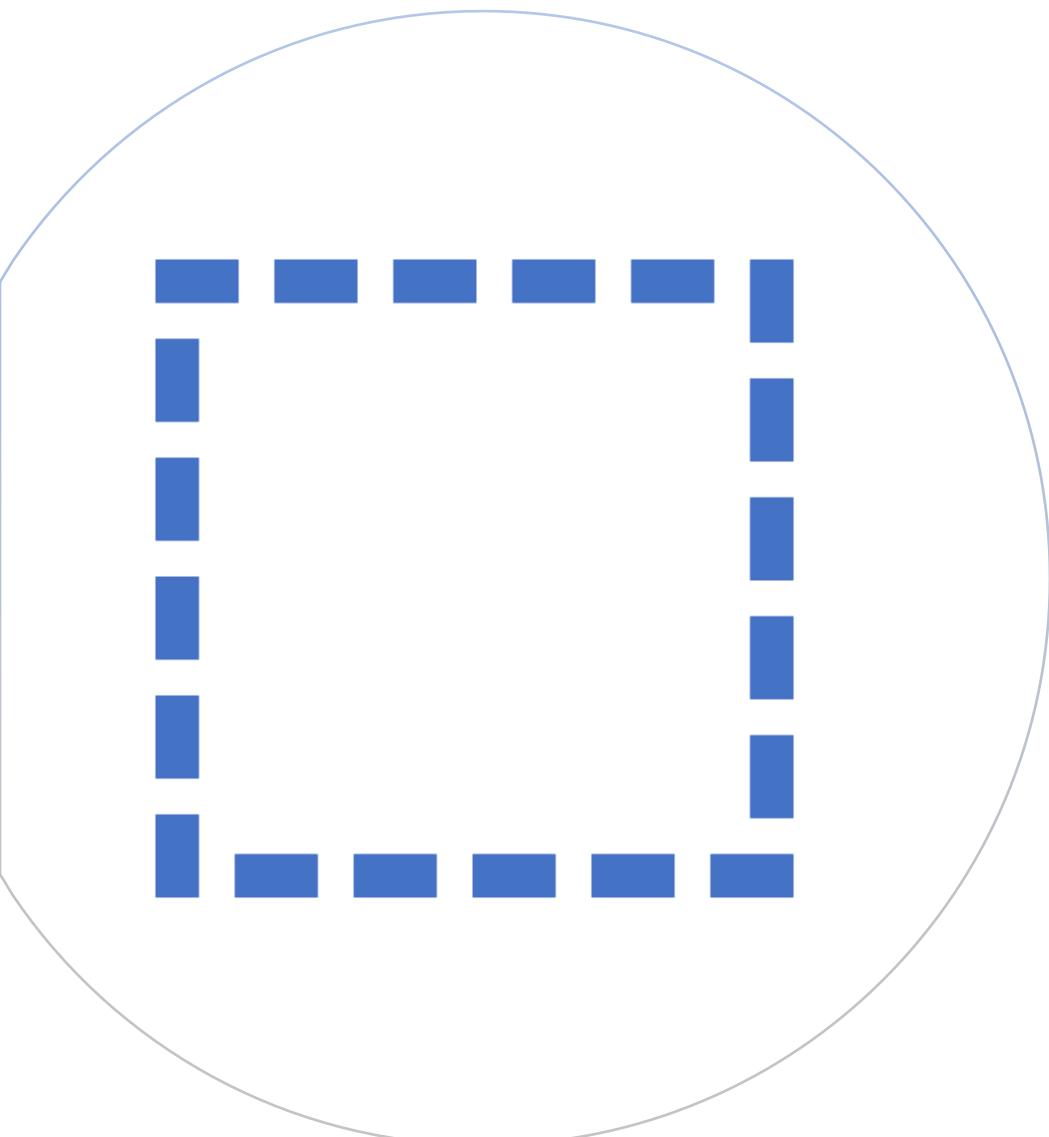
VÝSLEDEK: zdá se, že primer ovlivňuje pouze počet sekvencí, ne složení mikrobiomu (?).

Illumina sekvencování RNAseq kolorektálního karcinomu ve 2 dávkách

- Kvalita čtení se výrazně liší mezi dávkami

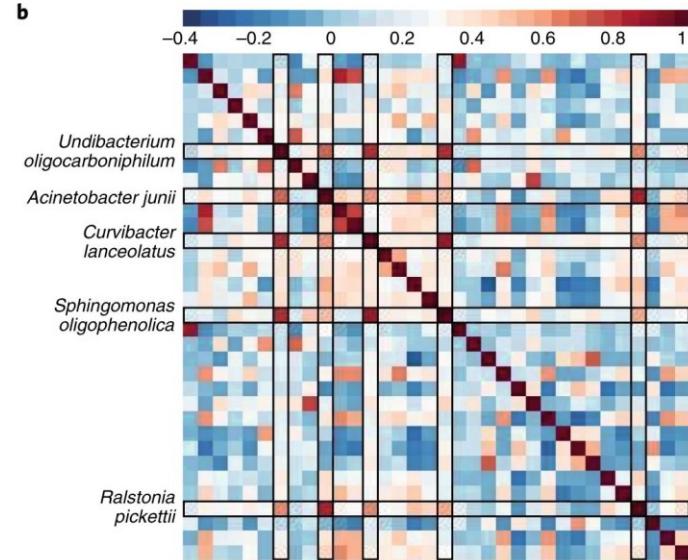
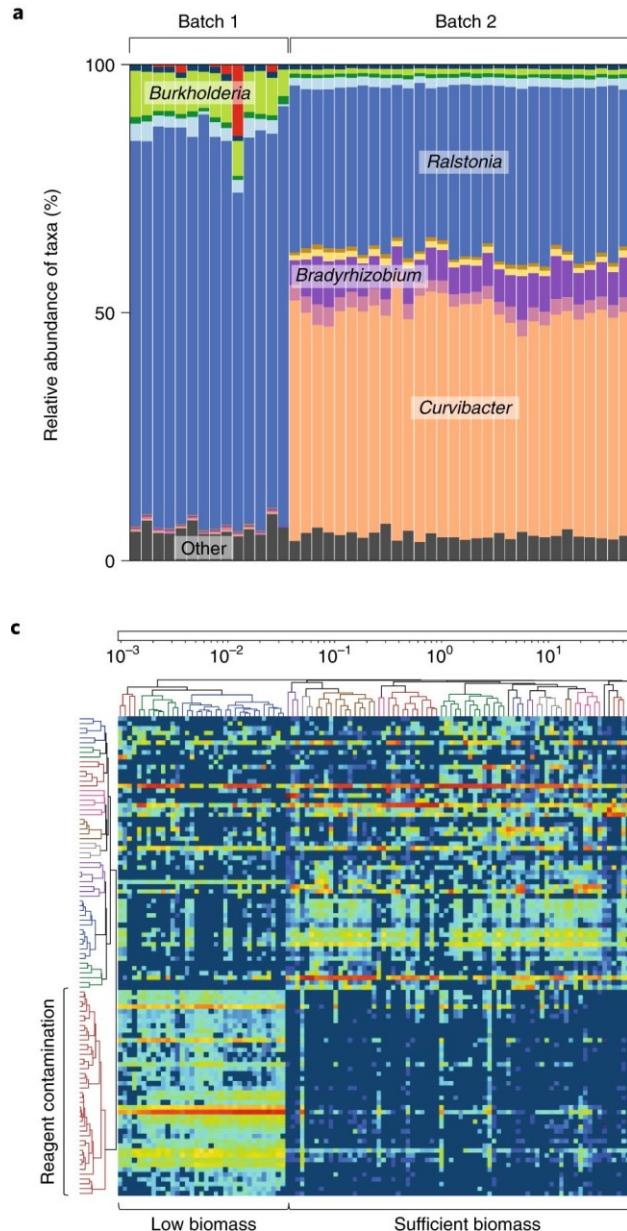
Mikrobiální kontaminace v NGS

Mikrobiální kontaminace

- Velký problém zejména u metagenomických studií a u vzorků s nízkým obsahem bakteriální DNA

Fig. 1: Reagent contamination recognition strategies.

a, Between-batch variation allows for rapid identification of reagent contamination. This example is from a 16S analysis of placental tissues... FastDNA SPIN kits with different lot numbers were used for batches 1 and 2.

...

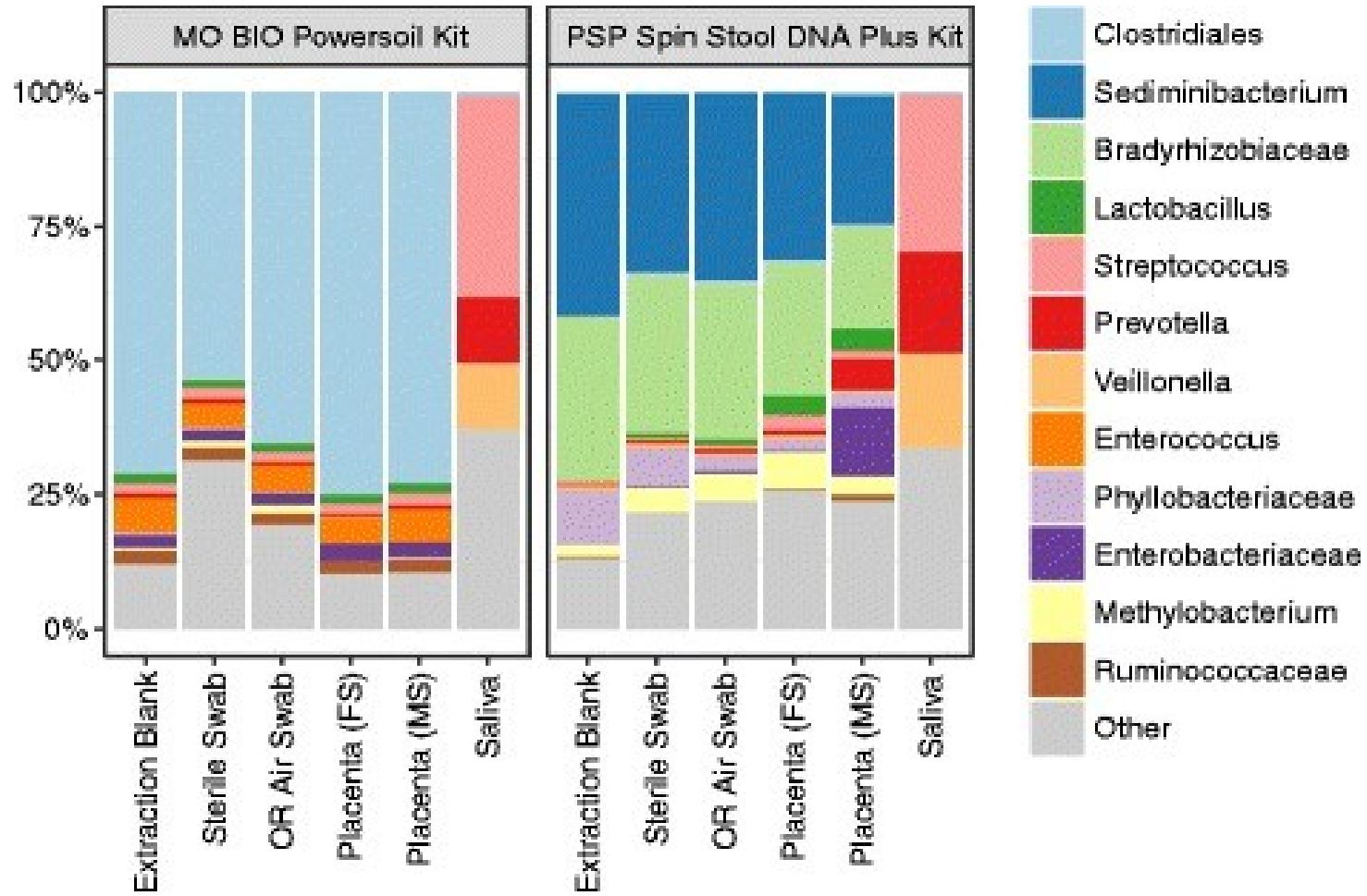
b, Spearman's rho correlation coefficient heatmap of a subset of the most common species detected (x - and y -axes) during a study of necrotizing enterocolitis in pre-term infants

...

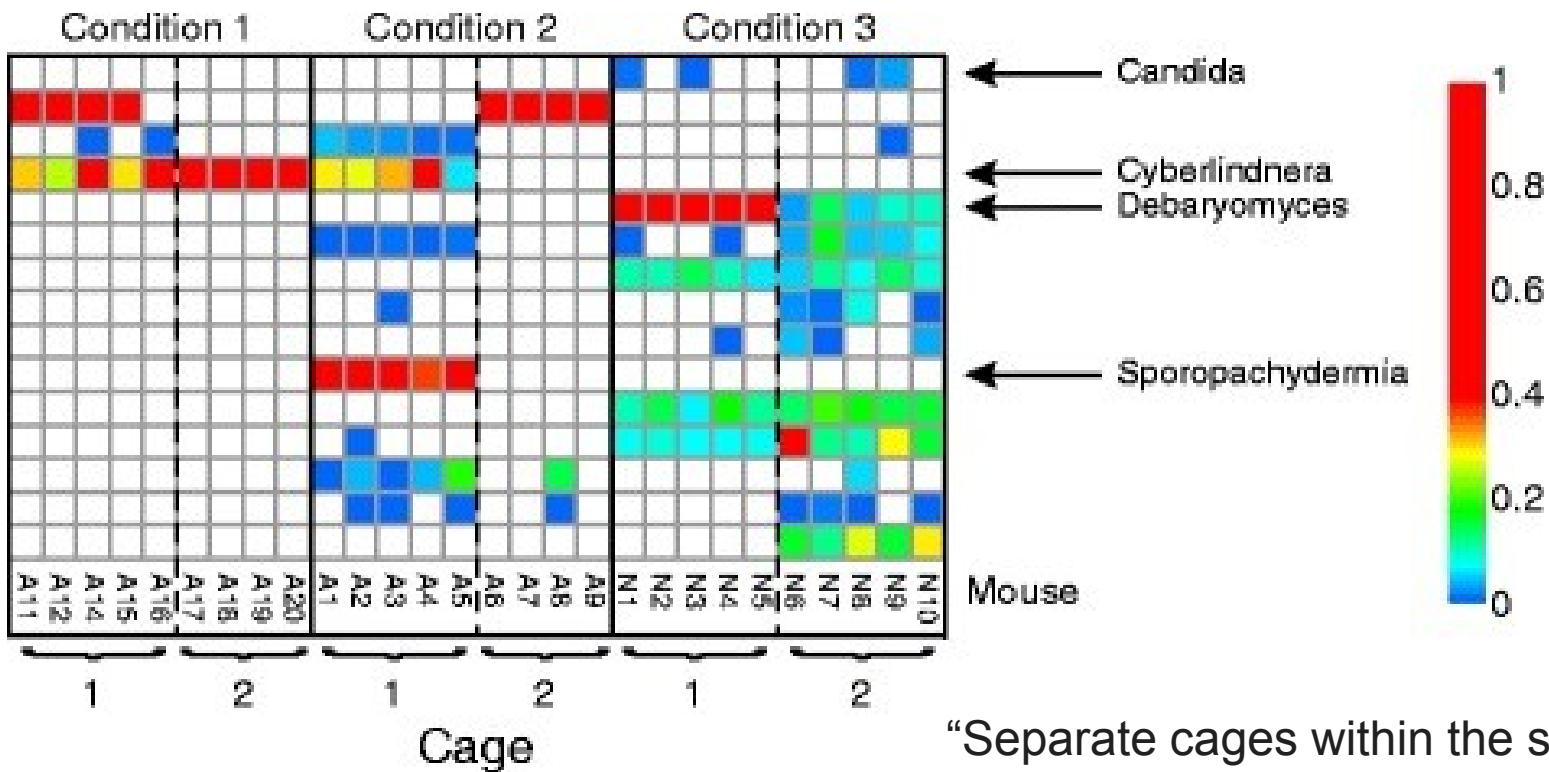
c, Reagent contaminants are especially abundant in samples with low biomass that failed 16S amplification, and in negative controls; both of which cluster together in the lower left corner. This dataset is from a study where bacterial DNA was enriched from nasal swabs and sequenced with an ILLUMINA HiSeq v4 sequencing kit.

...

d, Genuine signals are reproducible and separate measurements from the same sample using different DNA isolation kits should correlate with one another while reagent contamination signals do not. The genuine *Moraxella* signal is from a reanalysis of the 16S data of Salter et al.¹, whereas the reagent contamination example, *Thiohalocapsa halophila*, is from an analysis of placental tissues.

Fig. 3 Wrestling with kit contamination—similar bacterial composition in placental samples and negative controls.

Fig. 1 Example of cage effects dominating a mouse study of fungal communities.

...

The three conditions studied were continuous exposure to antibiotics (*Condition 1*), short-term exposure to antibiotics (*Condition 2*), and no exposure to antibiotics (*Condition 3*).

“Separate cages within the same treatment group showed radical differences, but mice within a cage generally behaved similarly”

Efekt dávky - platforma

Lidé a myši na mikročipech

V článku z roku 2004, mikročipová analýza genové exprese několika různých tkání u lidí a myší vedla autory k závěru, že „**jakákoli lidská tkáň je více podobná jakékoli jiné vyšetřované lidské tkáni než její odpovídající tkáni myší**“.

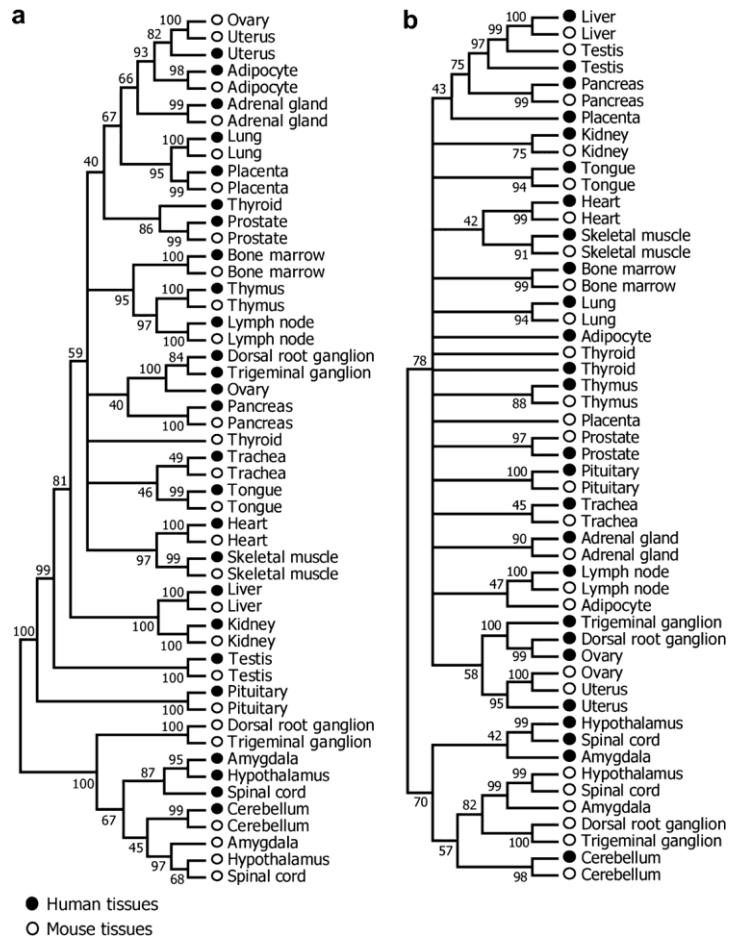
Yanai I, Graur D, Ophir R. Incongruent expression profiles between human and mouse orthologous genes suggest widespread neutral evolution of transcription control.
OMICS. 2004 Spring;8(1):15-24.

Lidé a myši na mikročipech

Následují články (2006, 2007, 2010), které dokazují, že tyto rozdíly jsou založeny pouze na faktu, že se jednalo o dva různé mikročipy...:

1. Sondy na mikročipech jsou navrženy odděleně pro lidské a myší ortologické geny a necílí na stejné sekvence. Proto mají lidské sondy a myší sondy různé affinity k jejich cílovým RNA
2. Signál (S) detekovaný mikročipem je přibližně lineární se skutečným množstvím cílové RNA v rozumných rozsazích měření (Affymetrix 2001), hodnoty S transformované $\log_2$ mají tendenci přečeňovat rozdíl mezi dvěma nízkými hodnotami exprese, ale podceňují rozdíl mezi dvěma vysokými hodnotami exprese.

Lidé a myši na mikročipech

FIG. 5.—

Dendograms of 26 human and 26 mouse tissues based on (a) 1 – Pearson's correlation coefficient r and (b) Euclidean distance d of tissues..

Ben-Yang Liao, Jianzhi Zhang (2006) Evolutionary Conservation of Expression Profiles Between Human and Mouse Orthologous Genes . Molecular Biology and Evolution, Volume 23, Issue 3, March 2006, Pages 530-540

Lidé a myši na RNAseq

Navzdory tomu se problém v roce 2014 opakuje!!

Comparison of the transcriptional landscapes between human and mouse tissues

Shin Lin^{a,b,1}, Yiing Lin^{c,1}, Joseph R. Nery^d, Mark A. Urich^d, Alessandra Breschi^{e,f}, Carrie A. Davis^g, Alexander Dobin^g, Christopher Zaleski^g, Michael A. Beer^h, William C. Chapman^c, Thomas R. Gingeras^{g,i}, Joseph R. Ecker^{d,j,2}, and Michael P. Snyder^{a,2}

^aDepartment of Genetics, Stanford University, Stanford, CA 94305; ^bDivision of Cardiovascular Medicine, Stanford University, Stanford, CA 94305;

^cDepartment of Surgery, Washington University School of Medicine, St. Louis, MO 63110; ^dGenomic Analysis Laboratory, The Salk Institute for Biological Studies, La Jolla, CA 92037; ^eCentre for Genomic Regulation and UPF, Catalonia, 08003 Barcelona, Spain; ^fDepartament de Ciències Experimentals i de la Salut, Universitat Pompeu Fabra, 08003 Barcelona, Spain; ^gFunctional Genomics, Cold Spring Harbor Laboratory, Cold Spring Harbor, NY 11742; ^hMcKusick-Nathans Institute of Genetic Medicine and the Department of Biomedical Engineering, Johns Hopkins University, Baltimore, MD 21205; ⁱAffymetrix, Inc., Santa Clara, CA 95051; and ^jHoward Hughes Medical Institute, The Salk Institute for Biological Studies, La Jolla, CA 92037

Contributed by Joseph R. Ecker, July 23, 2014 (sent for review May 23, 2014)

Lidé a myši na RNAseq

„V této studii velkého počtu tkání mezi lidmi a myšmi odhalila vysoce výkonná transkriptomická a epigenomická sekvenace, že obecně dominují rozdíly mezi těmito dvěma druhy.“

Tentokrát byla RNAseq použita pro oba druhy, a proto to vypadalo, že není žádný problém s rozdílnou platformou....

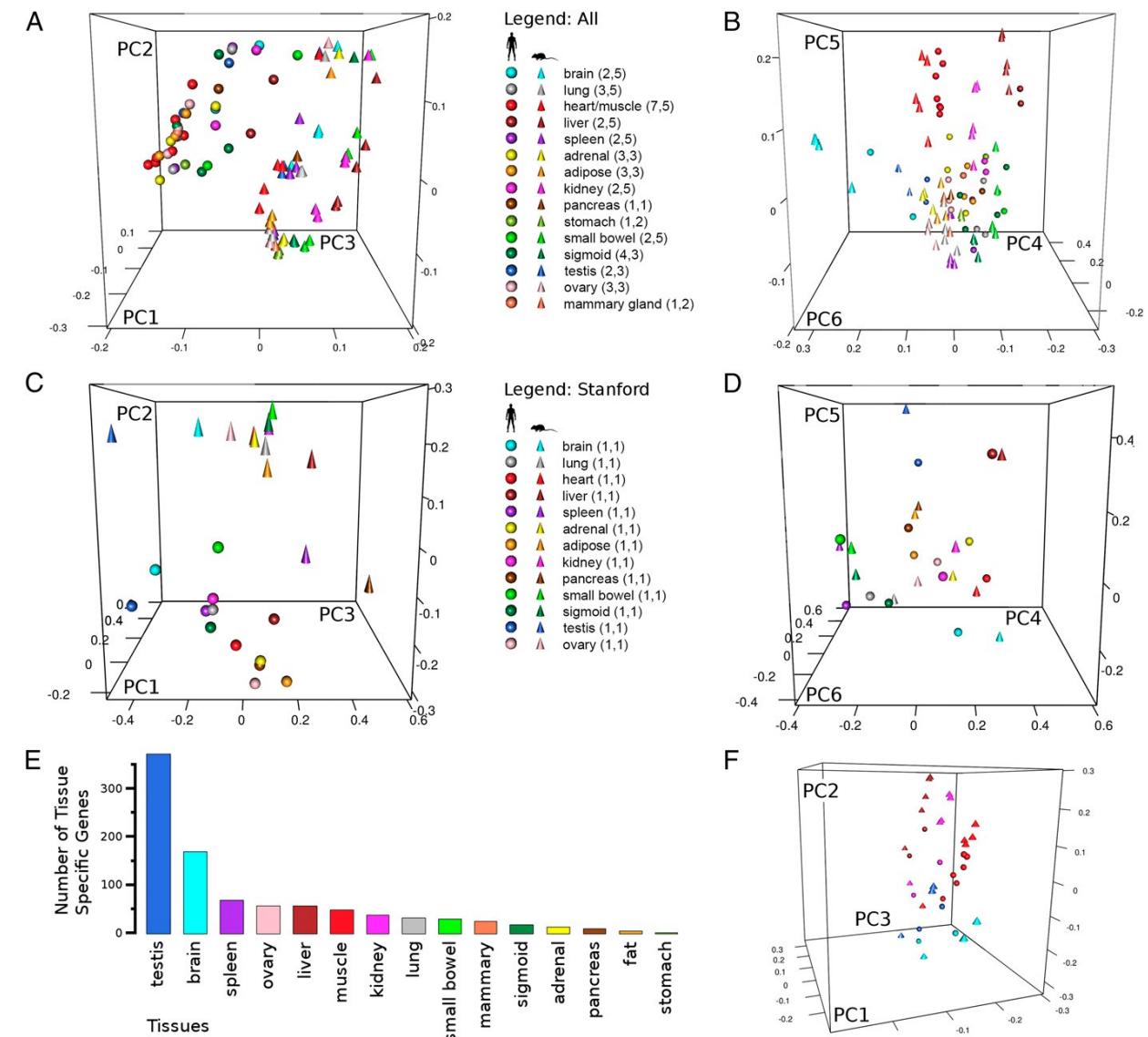

Fig. 1. Loading plots from PCA on human and mouse gene expression data.

Lidé a myši na RNAseq

- Následná reanalýza z roku 2015 ukázala, že rozdíly jsou pravděpodobně způsobeny efektem dávky flow cell a ranu!

RESEARCH ARTICLE

A reanalysis of mouse ENCODE comparative gene expression data [version 1; peer review: 3 approved, 1 approved with reservations]

Yoav Gilad, Orna Mizrahi-Man

Department of Human Genetics, University of Chicago, Chicago, IL, 60637, USA

D87PMJN1 (run 253, flow cell D2GUAACXX, lane 7)	D87PMJN1 (run 253, flow cell D2GUAACXX , lane 8)	D4LHBFN1 (run 276, flow cell C2HKJACXX , lane 4)	MONK (run 312, flow cell C2GR3ACXX , lane 6)	HWI-ST373 (run 375, flow cell C3172ACXX , lane 7)
heart	adipose	adipose	heart	brain
kidney	adrenal	adrenal	kidney	pancreas
liver	sigmoid colon	sigmoid colon	liver	brain
small bowel	lung	lung	small bowel	spleen
spleen	ovary	ovary	testis	● Human
testis		pancreas		● Mouse

Figure 1. Study design.

Sequencing batches as inferred based on the sequence identifiers of the RNA-Seq reads

Lidé a myši na RNAseq

... po korekci efektu dávky to vypadá tak jak má

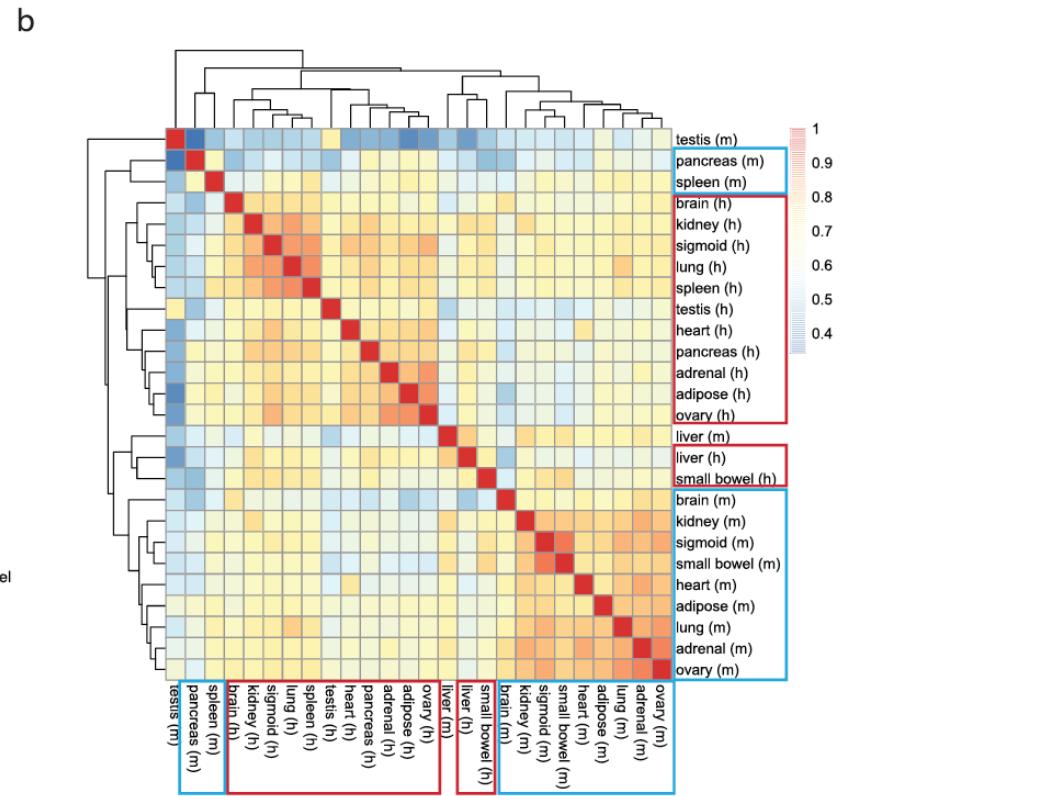

Figure 2. Recapitulating the patterns reported by the mouse ENCODE papers.

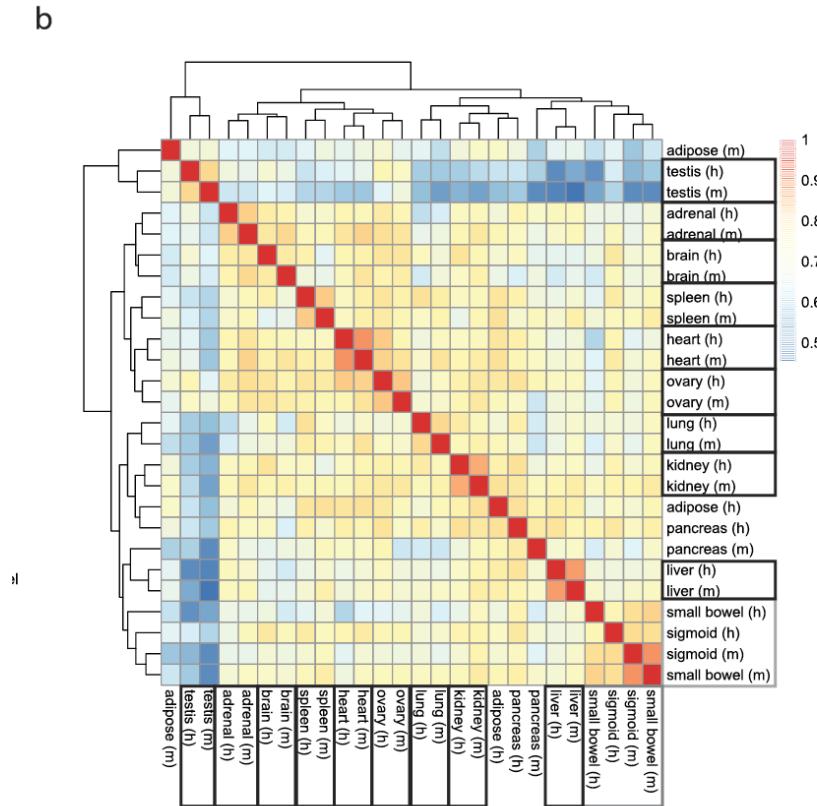

Figure 3. Clustering of data once batch effects are accounted for

Lidé a myši na RNAseq

Ovšem pozor, v čem je problém?

Protože šlo v tomto případě o téměř perfektní batch efekt – tedy téměř 100% překryv efektu lane a ranu vs organizmus, odstraněné rozdíly batch efektu mohou být také ty biologické.

Jinak řečeno - tyto data nemohou odpovědět na otázku která byla položena.

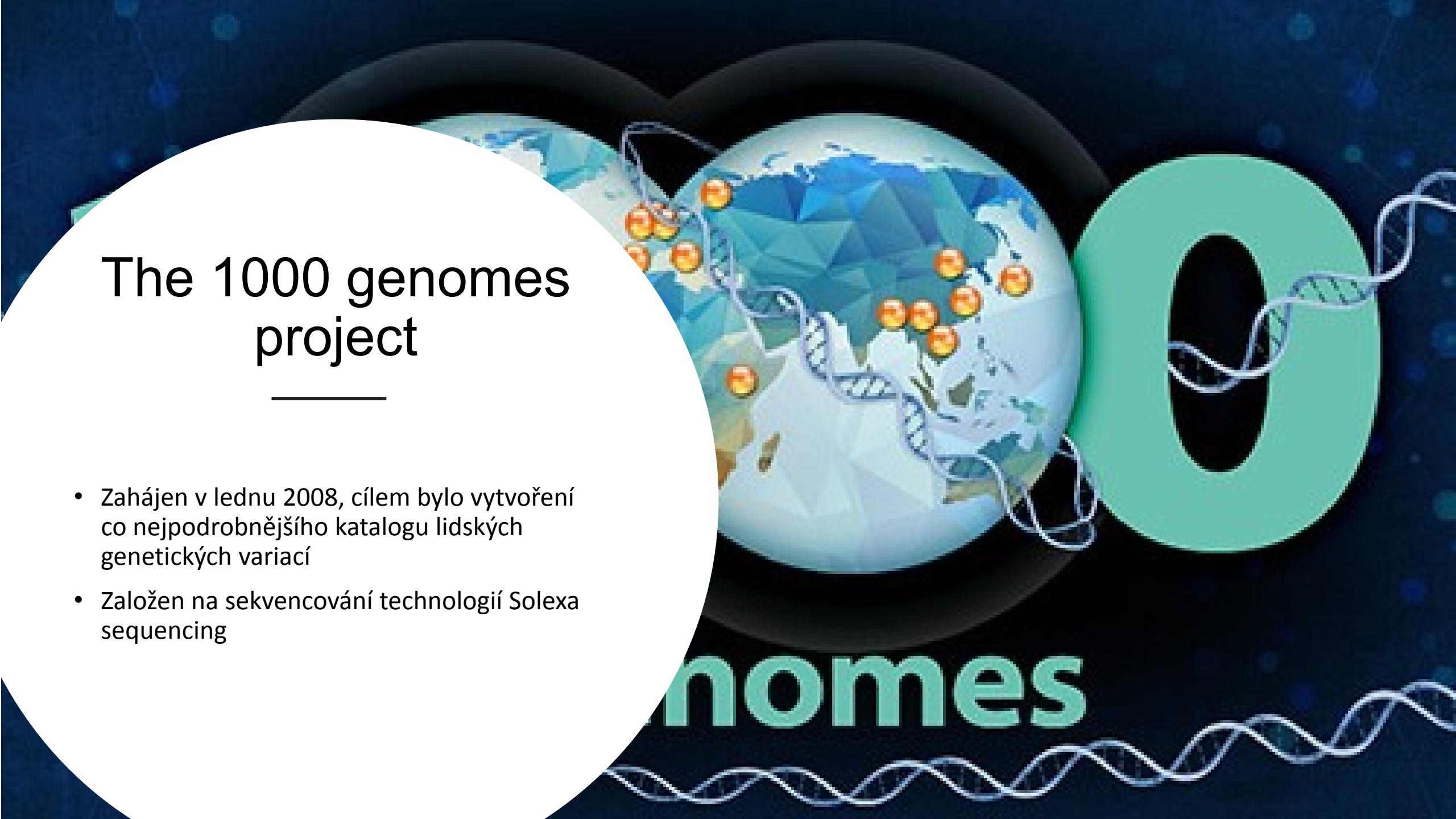
Doporučuji diskuzi pod článkem z F1000research...

The 1000 genomes project

- Zahájen v lednu 2008, cílem bylo vytvoření co nejpodrobnějšího katalogu lidských genetických variací
- Založen na sekvencování technologií Solexa sequencing

omes

Jaký je vliv data sekvencování na genetickou variabilitu mezi sekvencemi?

Opinion | Published: 14 September 2010

Tackling the widespread and critical impact of batch effects in high-throughput data

Jeffrey T. Leek, Robert B. Scharpf, Héctor Corrada Bravo, David Simcha, Benjamin Langmead, W. Evan Johnson, Donald Geman, Keith Baggerly & Rafael A. Irizarry

Nature Reviews Genetics **11**, 733–739 (2010) | Download Citation
5716 Accesses | **732** Citations | **182** Altmetric | Metrics »

Zjistili, že se studovanými biologickými rozdíly bylo spojeno pouze 17% variability sekvencí, zatímco neuvěřitelných 32% bylo možné vysvětlit datem, kdy byly vzorky zpracovány.

Ani jeden z těchto
článků nebyl stažen z
tisku....

Preventivně:
Stratifikací a
randomizací

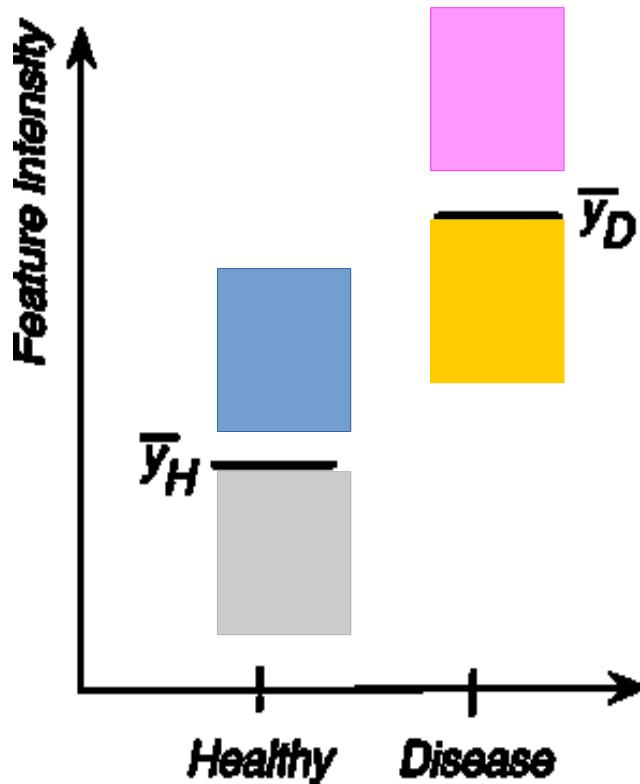
Ad-hoc:
Regresními
strategiemi

Preventivně:
Stratifikací a
randomizací

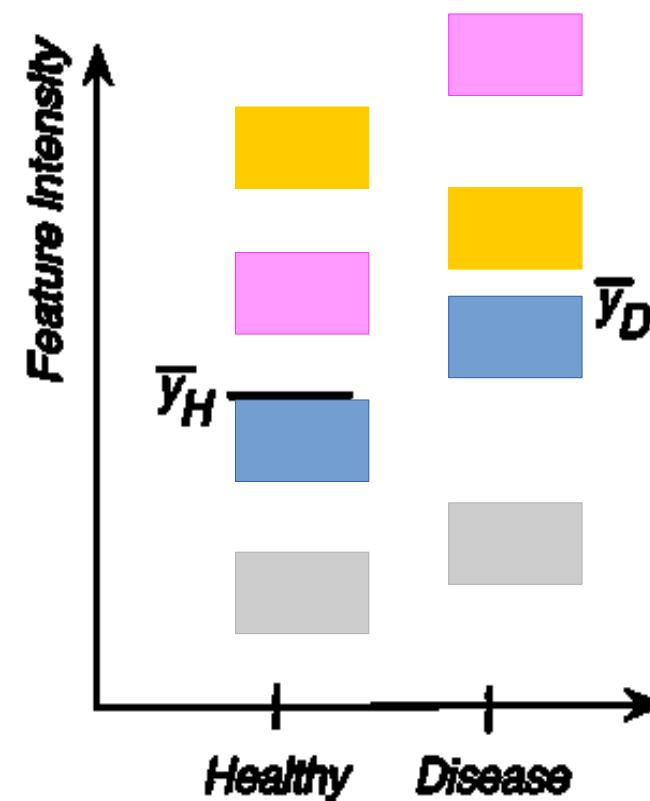
Ad-hoc:
Regresními
strategiemi

Randomizace pomáhá minimalizovat efekt dávky

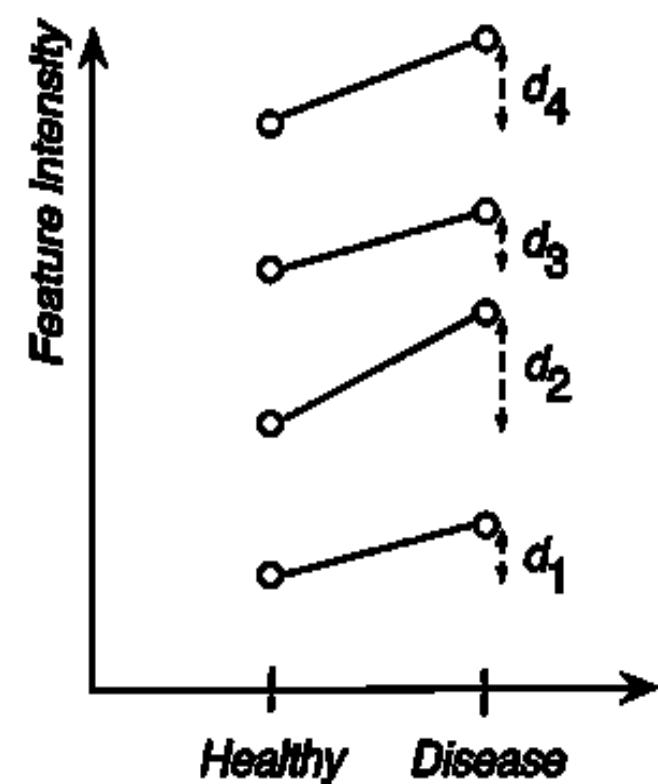
(a) Sequential acquisition

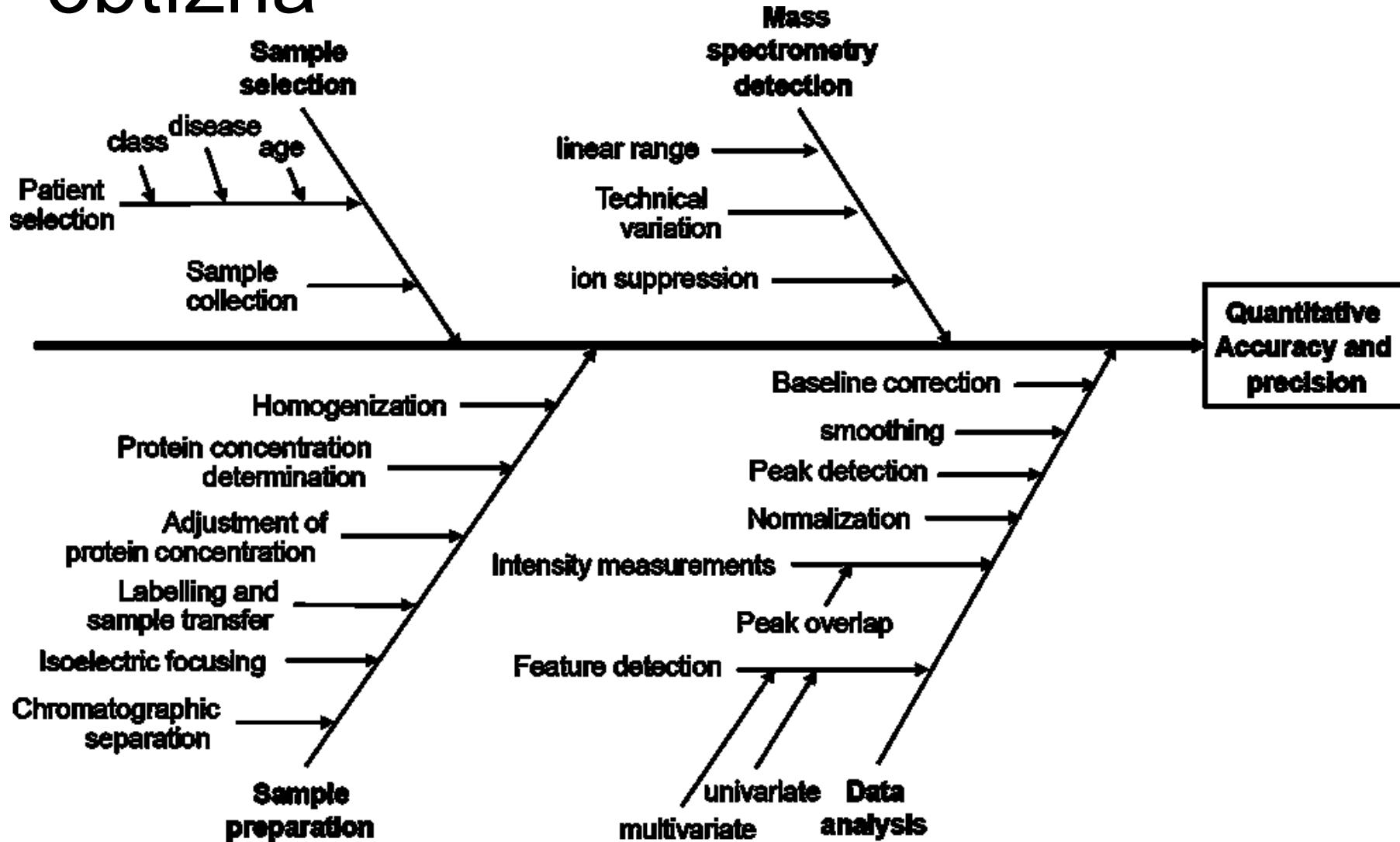
(b) Complete randomization

(c) Day = block

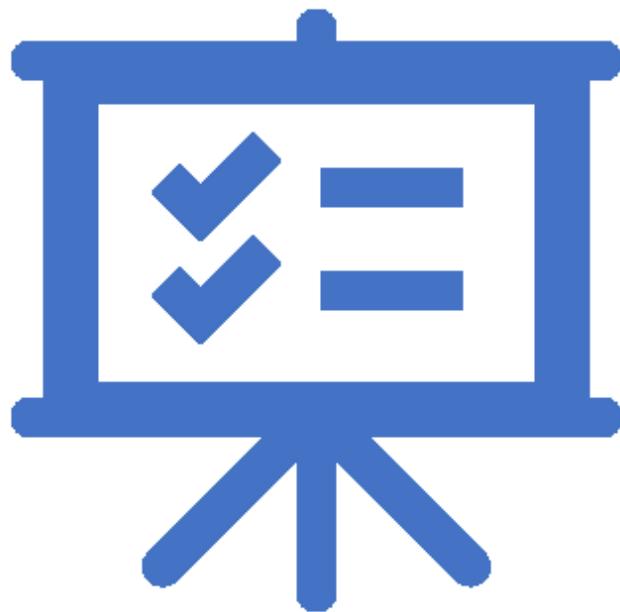
U 'omics dat je randomizace obtížná

Co když je randomizace nemožná (nebo ohrožena)

- Někdy všechno nejde naplánovat a něco se změní – experimenty můžou být dlouhodobé a spolupracovat může více stran, laboratoří, každá s vlastními postupy.
- Spolupráce více laboratoří – možnost randomizace na všech úrovních.
- Problematické bývá znovuoživení experimentu, který byl “uledu” kvůli nedostatku financí (mezitím se změnili postupy).
- Další změny běžně ohrožující plánovanou randomizaci.
  - výměna laboranta...
  - pokazení stroje a nutná oprava nebo výměna
  - staré kity pro izolaci DNA už nevyrábějí, nutno použít jiné
  - ...

Preventivní minimalizace chyb

1. Protože vždy nevíme, co všechno může mít vliv, je důležité vést **PODROBNÉ ZÁZNAMY** – všechno co nás napadne!

- přesný záznam postupu, včetně uskladnění vzorku a jeho pozice v lednici
- kdo prováděl který typ analýzy a KDY
- každá změna v protokolu
- zaznamenáme všechny identifikační čísla jednotlivých kitů, primerů, čehokoliv
- všechny změny v kalibraci přístrojů, nebo informace o jejich čištění
- změny v teplotách
- způsob odběru vzorku (ležel materiál někde několik hodin mimo mrazák?)
- ...

2. Provádíme po konzultaci se statistikem – **randomizaci a dizajn experimentu**.

3. V případě změn znovu konzultujeme další postup.

Co když je randomizace nemožná (nebo ohrožena)

- **KAŽDOU ZMĚNU KONZULTUJTE SE STATISTIKEM!**
- **ŘEŠENÍ (OBVYKLE) EXISTUJE !**
- Efekt dávky se dá odstranit, máme-li dostatek stejných vzorků analyzovaných před i po změně – vhodnými metodami se odhadne efekt a ten se pak z dat odstraní.
- **POZOR** – je to nákladné a není to dokonalé, takže lépe je tyto efekty minimalizovat.

Preventivně:
Stratifikací a
randomizací

Ad-hoc:
Regresními
strategiemi

Regresní strategie

Základní myšlenka je modelovat efekt dávky jako jednu z proměnných kterých vliv sledujeme

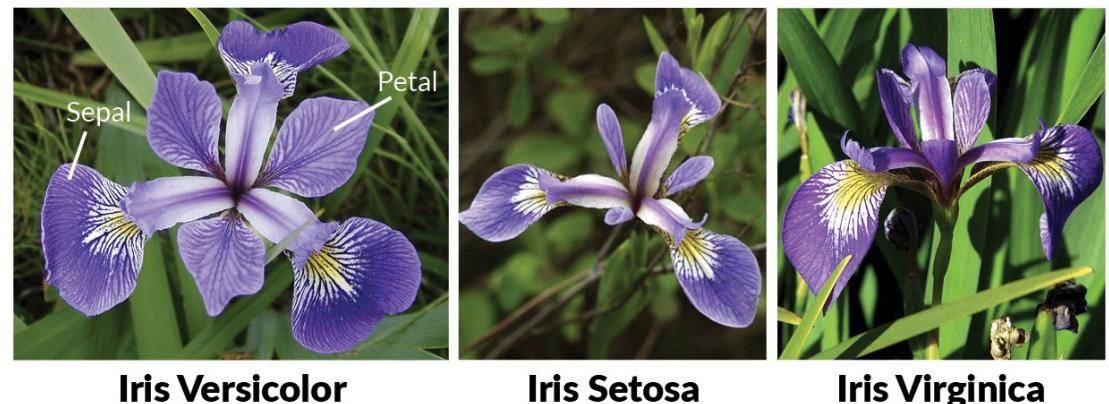
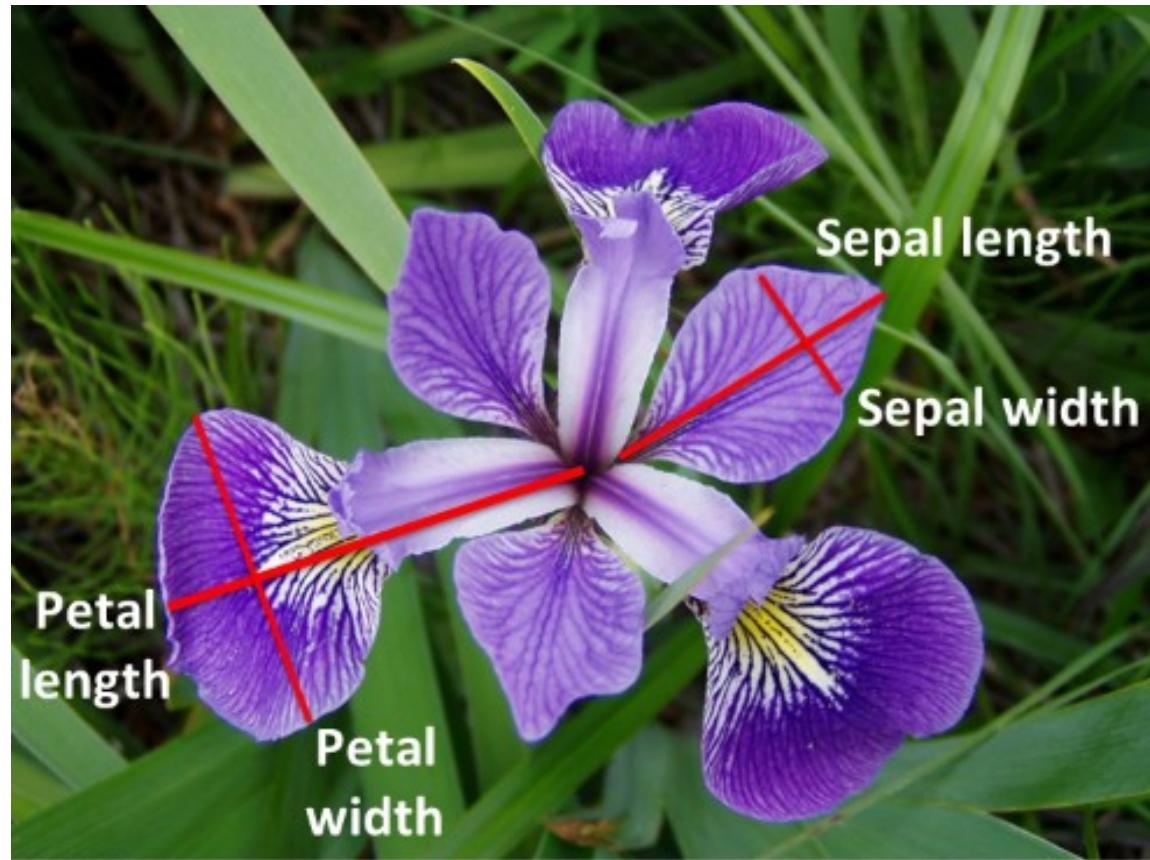
Odhadnutý efekt pak můžeme odstranit

Nejčastěji regresní strategie

ComBat (R)

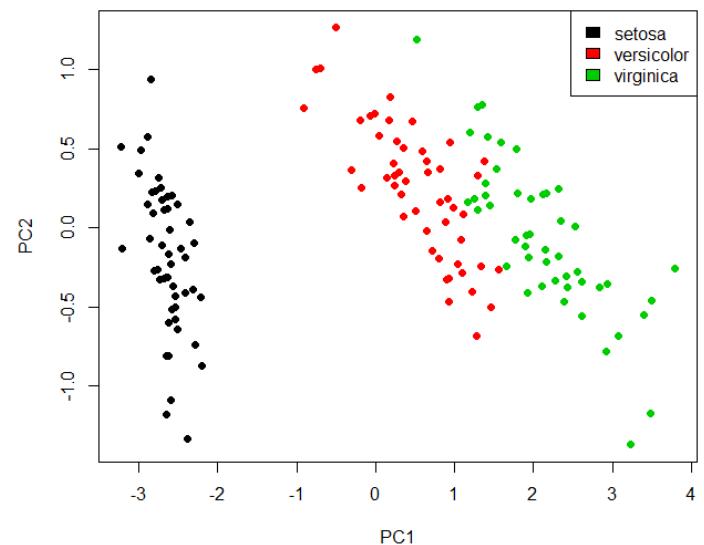
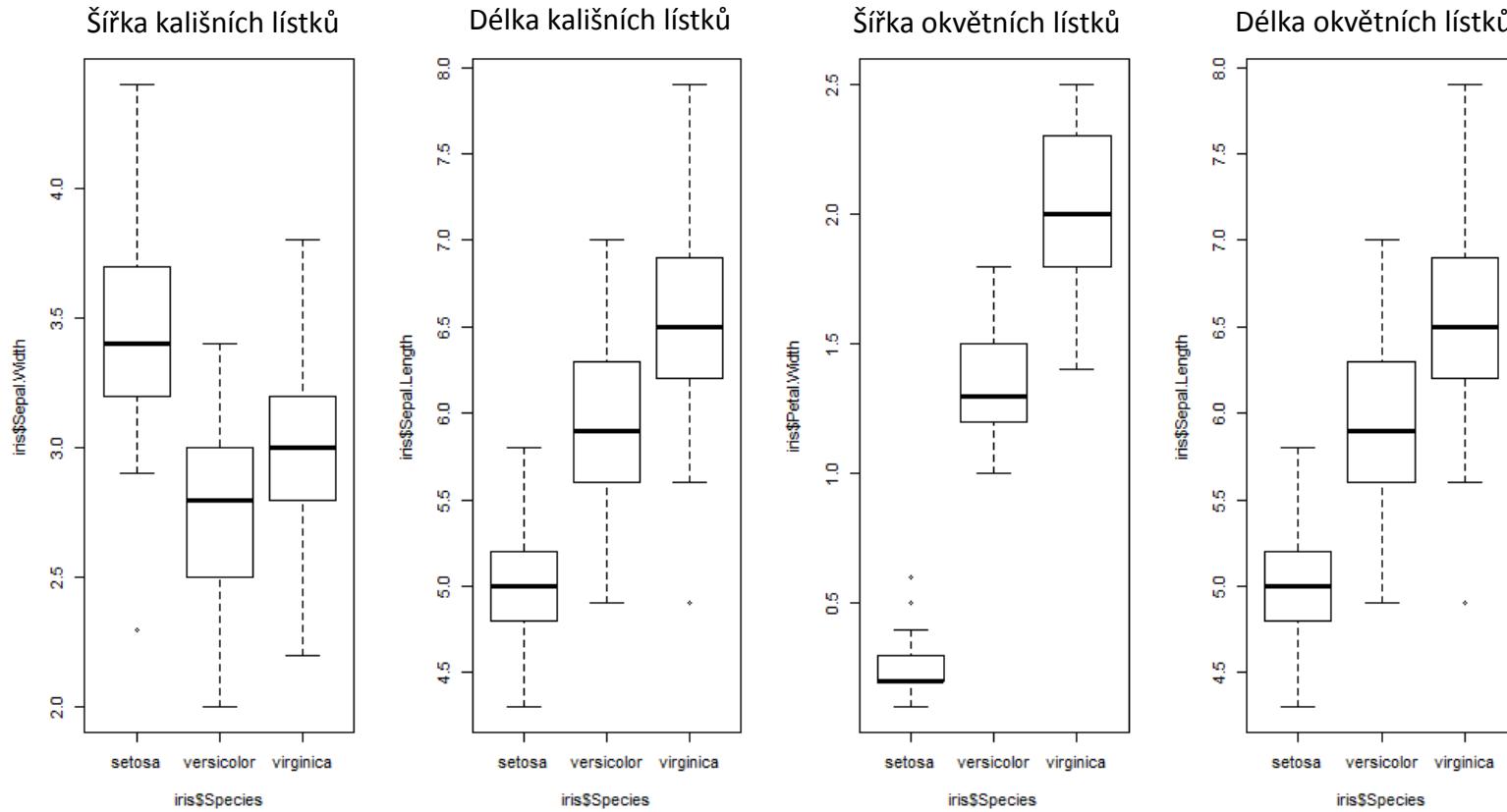
Odstranění batch efektu – jednoduchý příklad

3 druhy kosatců se liší na základě **šířky** a **délky** kališních (sepal) a okvětních (petal) lístků

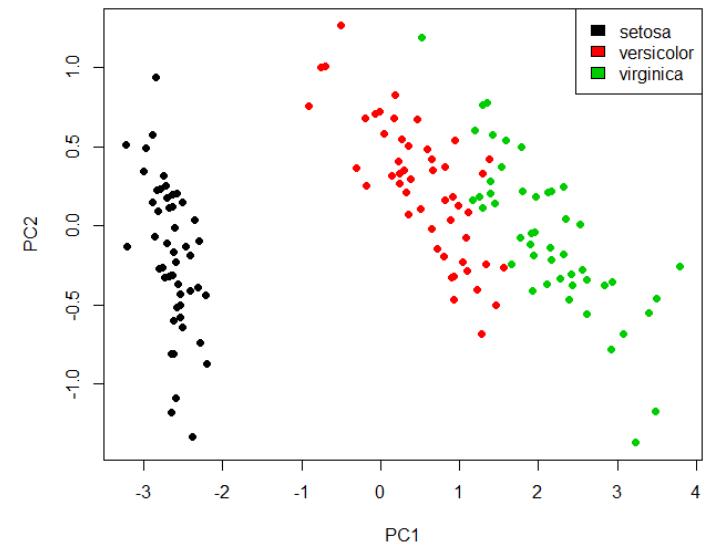
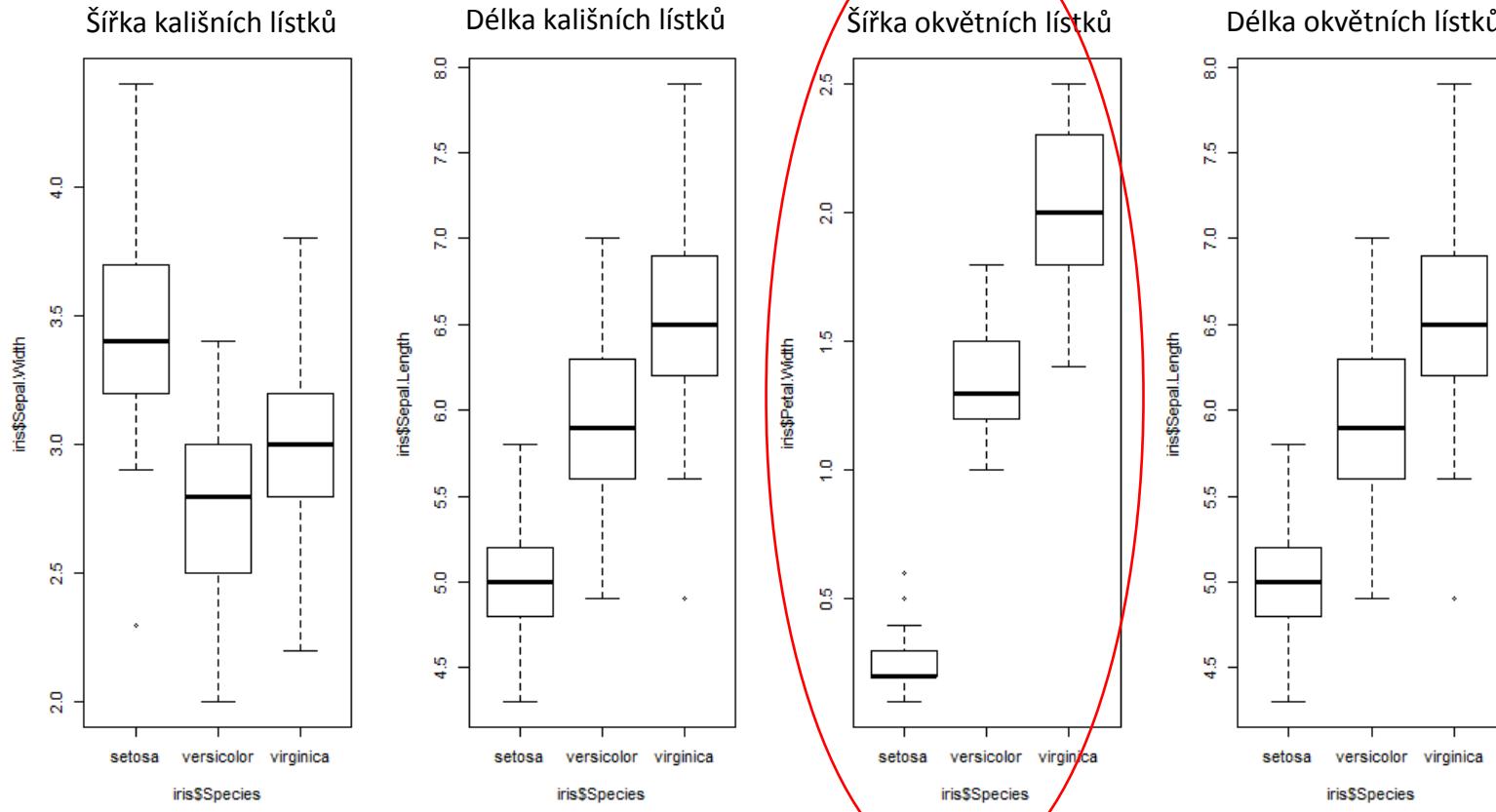
Odstranění batch efektu – jednoduchý příklad

- 3 druhy kosatců se liší na základě šířky a délky kališních (sepal) a okvětních (petal) lístků

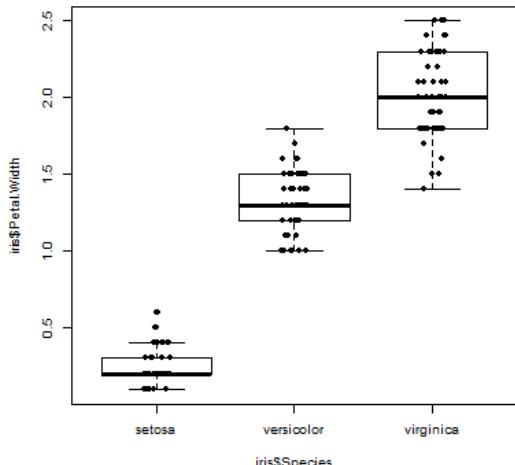
Odstranění batch efektu – jednoduchý příklad

- 3 druhy kosatců se liší na základě šířky a délky kališních (sepal) a okvětních (petal) lístků

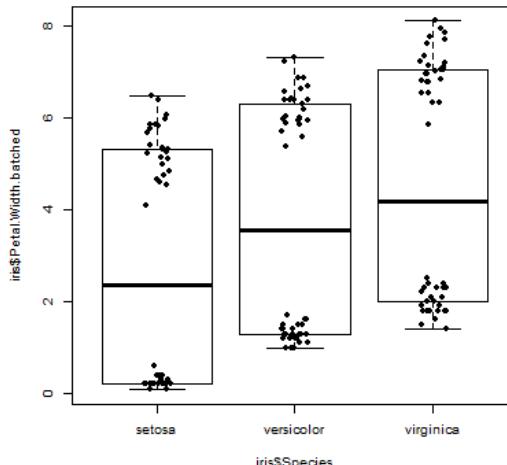
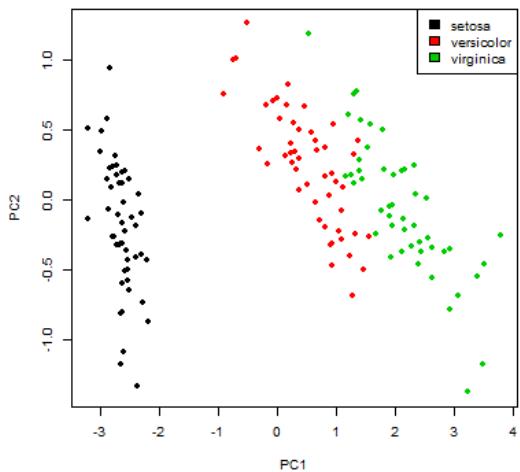

Přidejme teď uměle efekt dávky u této proměnné.

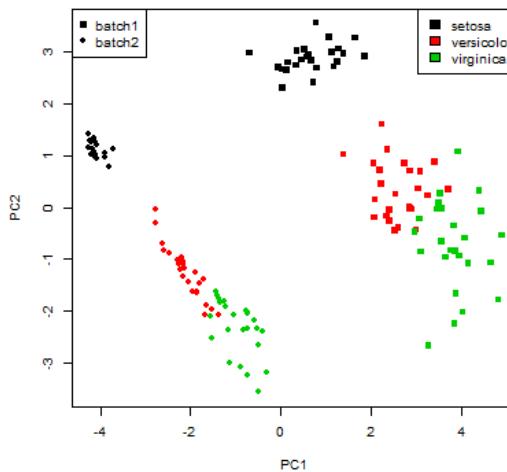
Odstranění batch efektu – jednoduchý příklad

PCA na původním souboru

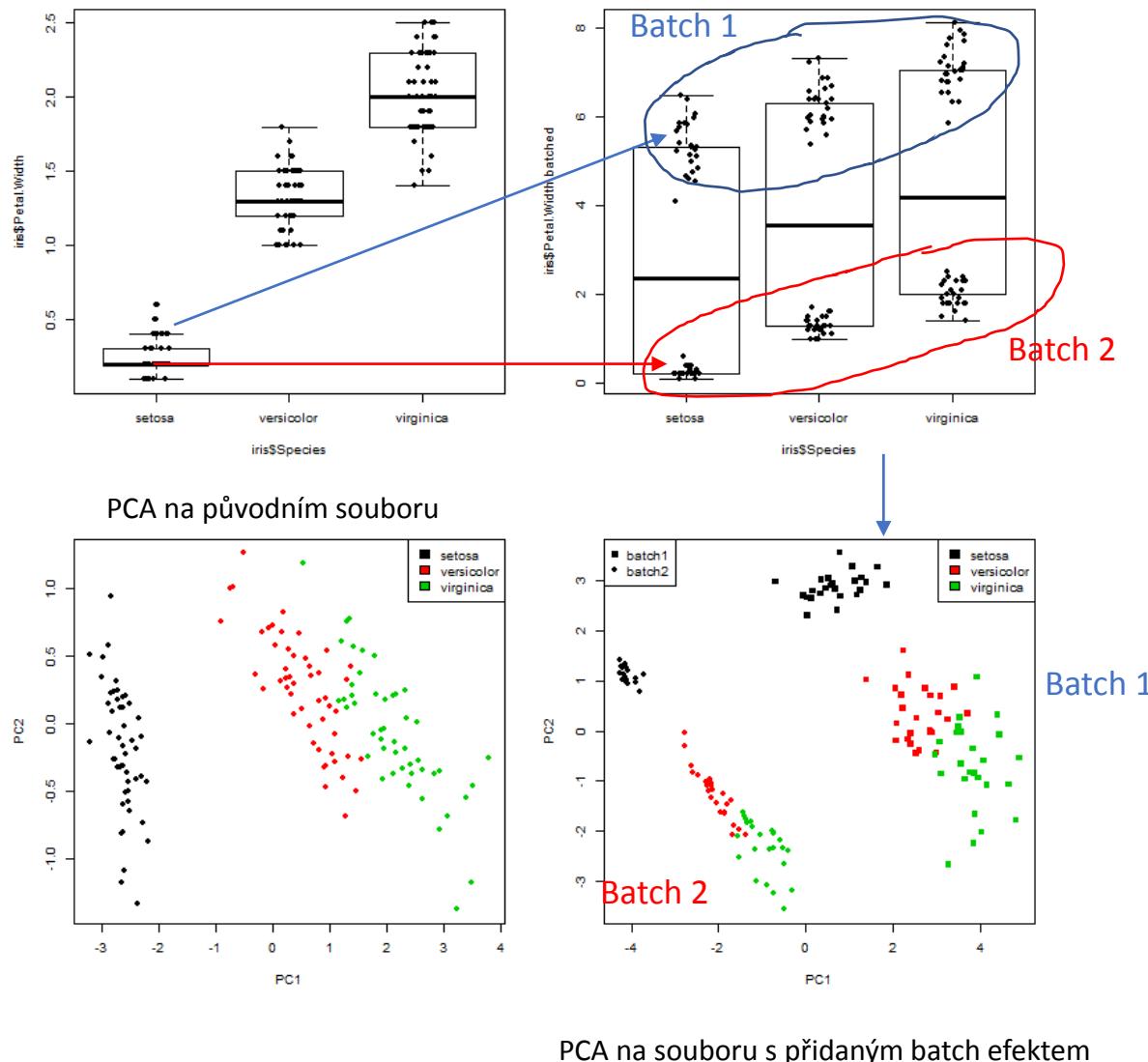

- 3 druhy kosatců se liší na základě **šířky** a **délky** kališních (sepal) a okvětních (petal) lístků
- K šířce okvětních lístků byl přidán batch efekt: k polovině hodnot u každého z druhů kosatce jsem připočítala hodnoty z normálního rozložení o **průměru 5** a standardní odchýlce **0,5**

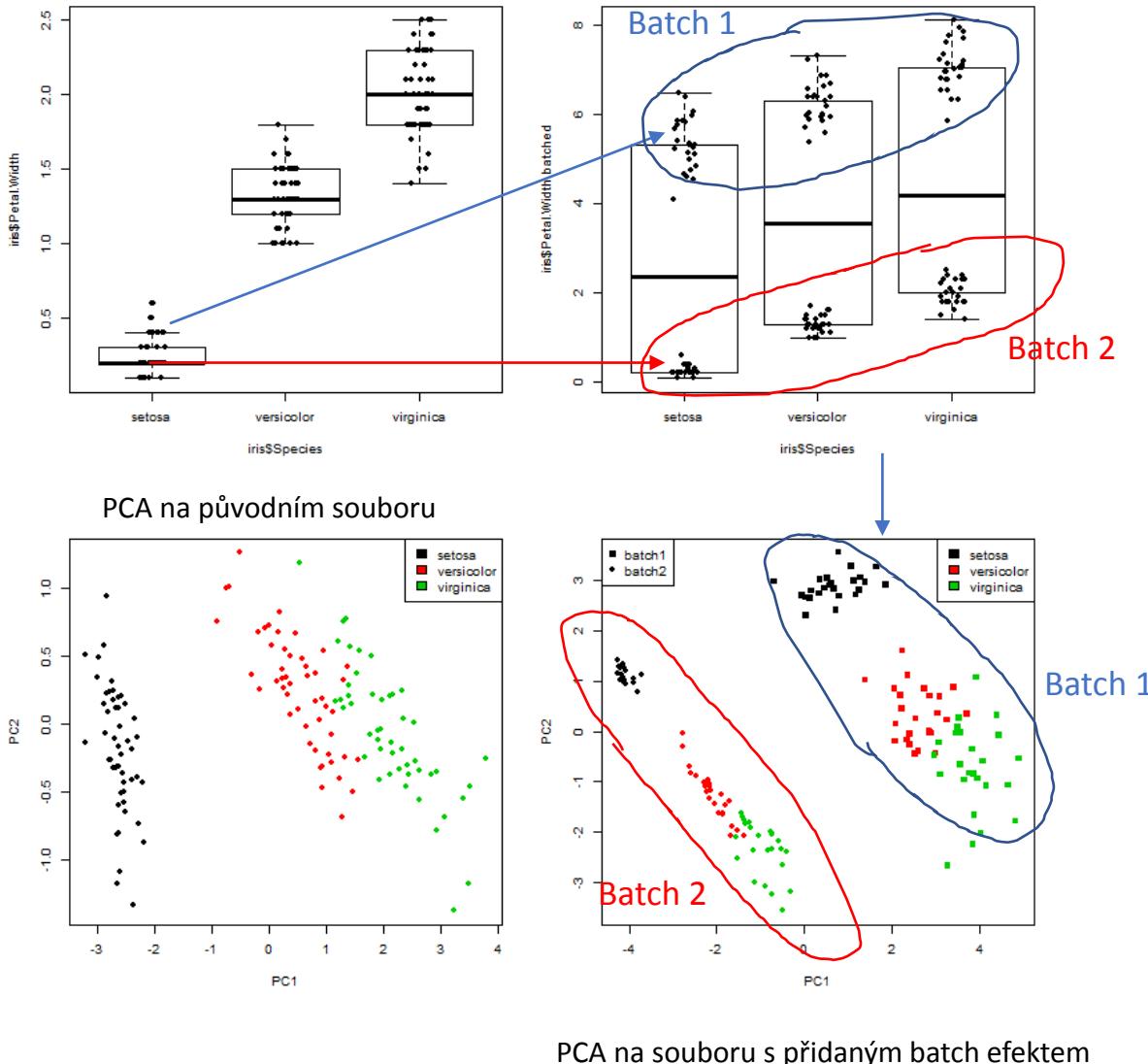
PCA na souboru s přidaným batch efektem

Odstranění batch efektu – jednoduchý příklad

- 3 druhy kosatců se liší na základě **šířky** a **délky** kališních (sepal) a okvětních (petal) lístků
- K šířce okvětních lístků byl přidán batch efekt: k polovině hodnot u každého z druhů kosatce jsem připočítala hodnoty z normálního rozložení o **průměru 5** a standardní odchylce 0,5

Odstranění batch efektu – jednoduchý příklad

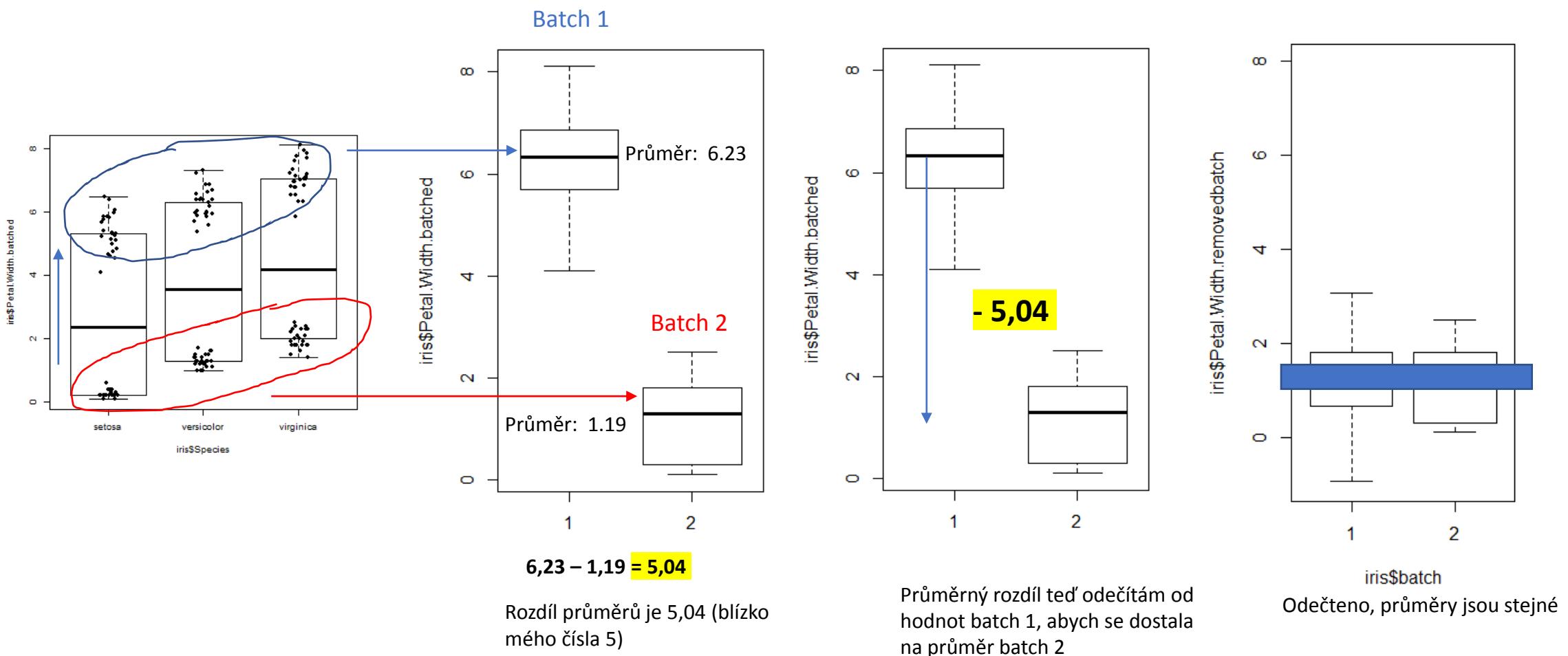
- 3 druhy kosatců se liší na základě **šířky** a **délky** kališních (sepal) a okvětních (petal) lístků
- K šířce okvětních lístků byl přidán batch efekt: k polovině hodnot u každého z druhů kosatce jsem připočítala hodnoty z normálního rozložení o **průměru 5** a standardní odchýlce 0,5

Odstranění batch efektu – jednoduchý příklad

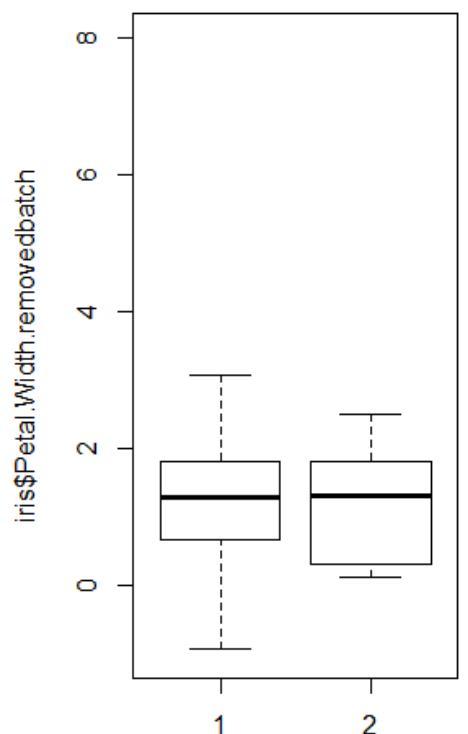
- Jak odstranit batch efekt?
1. Nejdříve efekt odhadneme - je to posun v průměrné nebo mediánové hodnotě? Nebo je rozdíl i ve variabilitě?
    - Použijeme regresní modelování, testování hypotéz, stanovíme fold change a změnu variability
  2. Tyto efekty pak odstraníme tak, že je odečteme (například průměr), nebo provedeme škálovou normalizaci a podobně

Údaje získané z dat – jež mohou být využity příklad

- V našem příkladě: polovici hodnot jsem zvýšila v průměru o 5

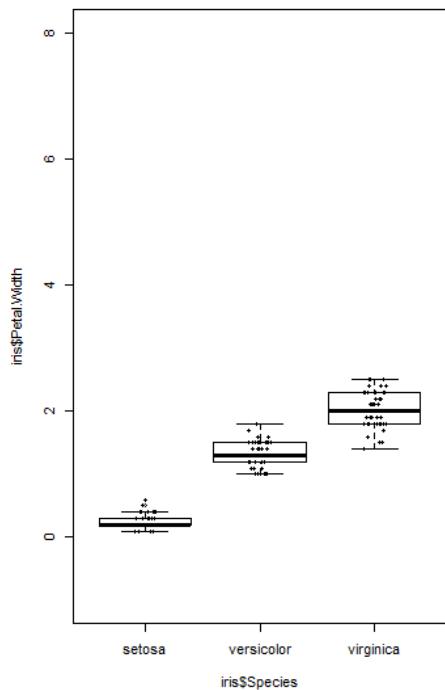

Údaje o květech květiny – jež má vyučovací příklad

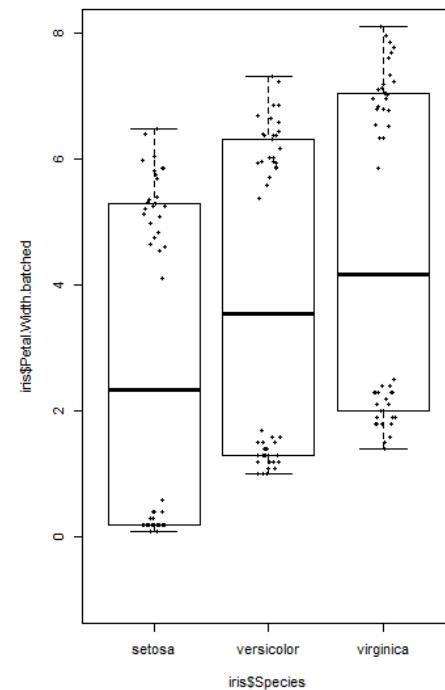

Odečteno, průměry jsou stejné

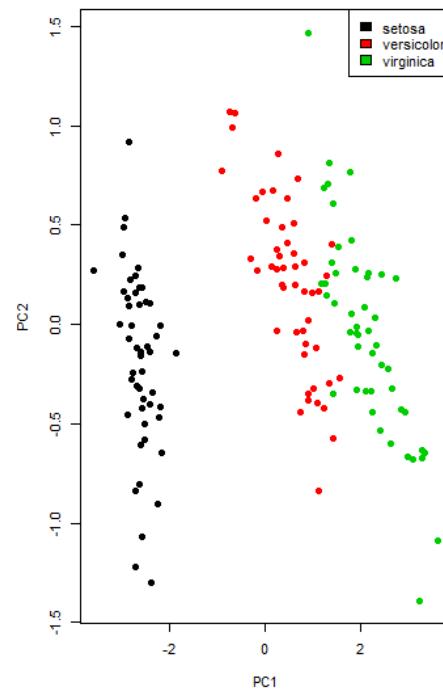
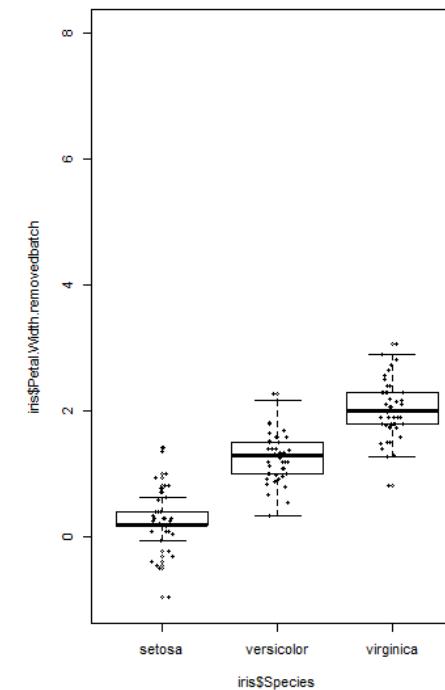
Původní

S batch
efektem

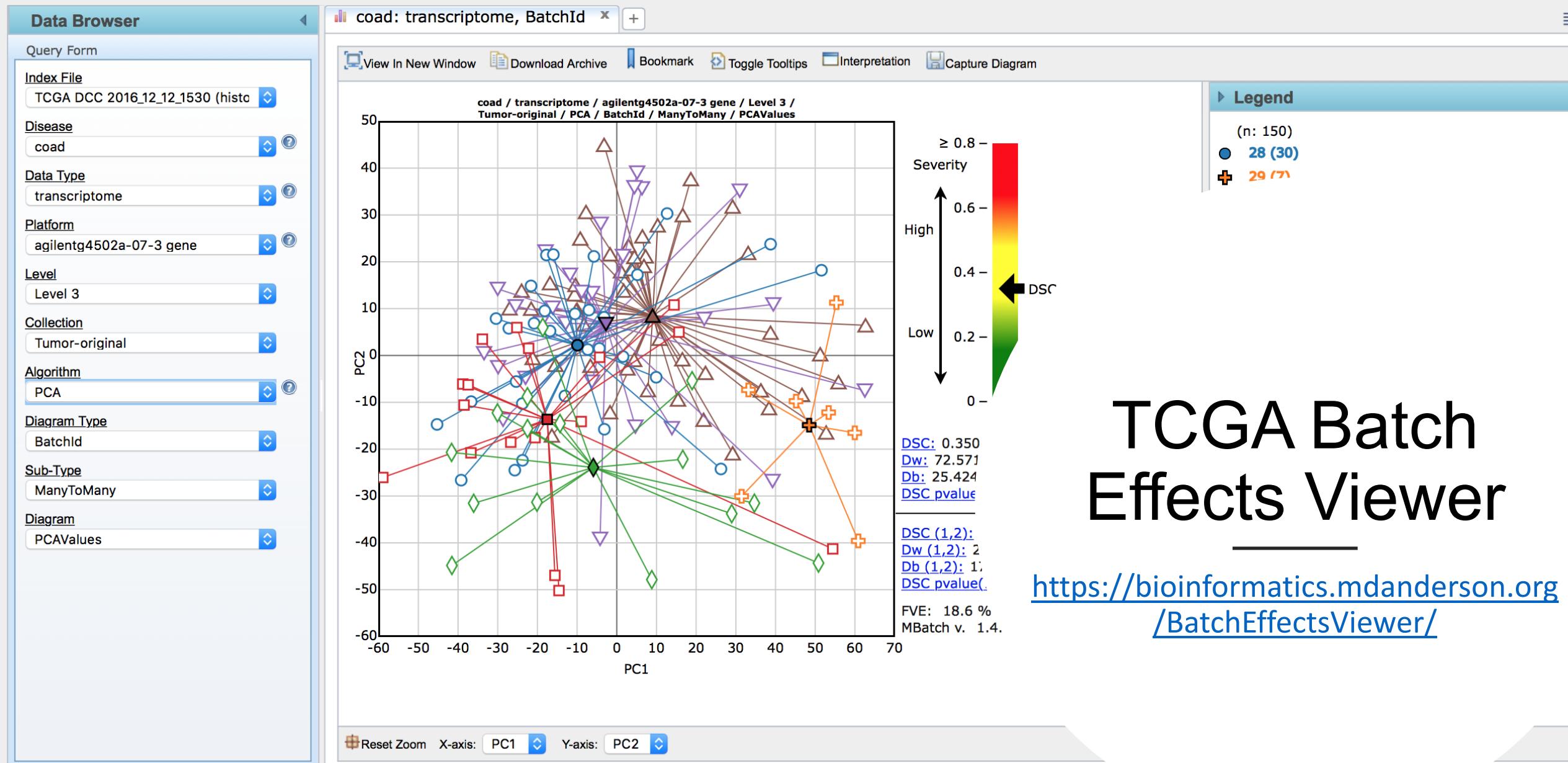

Po odstranění

Doporučená literatura a další zdroje

Batch Effects Viewer 2019-07-31-1100

Ann. Appl. Stat.

Volume 3, Number 4 (2009), 1309–1334.

[← Previous article](#)

[TOC](#)

[Next article →](#)

Deriving chemosensitivity from cell lines: Forensic bioinformatics and reproducible research in high-throughput biology

[Keith A. Baggerly](#) and [Kevin R. Coombes](#)

Opinion | Published: 14 September 2010

Tackling the widespread and critical impact of batch effects in high-throughput data

Jeffrey T. Leek, Robert B. Scharpf, Héctor Corrada Bravo, David Simcha, Benjamin Langmead, W. Evan Johnson, Donald Geman, Keith Baggerly & Rafael A. Irizarry

Nature Reviews Genetics **11**, 733–739 (2010) | Download Citation

5716 Accesses | **732** Citations | **182** Altmetric | Metrics

METHODOLOGY ARTICLE

Open Access

Risk-conscious correction of batch effects: maximising information extraction from high-throughput genomic datasets

CrossMark

Yalchin Oytam^{1,2*}, Fariborz Sobhanmanesh¹, Konsta Duesing¹, Joshua C. Bowden³, Megan Osmond-McLeod²
and Jason Ross¹

Trends in Biotechnology

CellPress

Volume 36 Number 4 April 2018
Pages 498-507

Opinion

Special Issue: Computation and Modeling

Why Batch Effects Matter in Omics Data, and How to Avoid Them

Wilson Wen Bin Goh^{1, 2} , Wei Wang¹, Limsoon Wong^{2, 3}

 [Show more](#)

<https://doi.org/10.1016/j.tibtech.2017.02.012>

[Get rights and content](#)

This is an open access article published under an ACS AuthorChoice [License](#), which permits copying and redistribution of the article or any adaptations for non-commercial purposes.

Tutorial

pubs.acs.org/jpr

Experimental Design in Clinical 'Omics Biomarker Discovery

Jenny Forshed*^{ID}

Department of Oncology-Pathology, Karolinska Institutet, BOX 1031, SE-171 21, Stockholm, Sweden